

Research Paper

Designing the Privatization Model and Implementing Article 44 of the Constitution in the National Oil Products Distribution Company with the Human Resources Productivity Approach

Sadegh Faridi¹ , Esfandiyar Mohamadi^{*2} , Reza Rostamzadeh³ , Mahrokh Lotfolahi Haghi⁴

¹ Department of Management, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran

² Department of Management, Faculty of Humanities, Ilam University, Ilam, Iran

³ Department of Management, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran

⁴ Assistant Professor of Management, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran.

10.22080/shrm.2024.4842

Received:

January 13, 2024

Accepted:

May 17, 2024

Available online:

November 24, 2024

Abstract

Background and purpose: During these few years, the oil industry wanted a competitive advantage. Therefore, to witness the economic growth and development of the country's oil industry and to be able to strengthen one of the important and influential pillars of the country's economy, the necessity of privatization and competition in the field of oil industry as a strategic industry is felt more than ever. **Method:** This research is applied in terms of purpose and qualitative in terms of method, which was done using the theme analysis. Data was collected through library studies and in-depth interviews with 15 experienced university professors and specialists of the Ministry of Oil, who were selected through targeted sampling and up to the saturation stage. The validity of this research was examined and confirmed by the interviewees and then expert professors. Reliability was also obtained using the test-retest reliability method of 91%. To analyze the data, the continuous comparison method was used during the three stages of open, central, and selective coding. **Findings:** The analysis of data showed that according to Article 44 of the Constitution, oil privatization goals, oil privatization model features, oil privatization requirements, political factors, economic factors, company organizational structure, government performance factors, motivational factors, factors related to laws and regulations, cultural, social, and psychological factors, and factors related to financial and accounting issues are the factors affecting privatization in Iran's National Oil Products Distribution Company. **Conclusion:** The implementation of privatization in developing countries cannot be done in the same way as in developed countries, and as a result, executive and legislative agents are expected to give more weight to the two sectors of culture and society. Considering the drop in oil prices and the prospect of non-development of the oil market in the future, the way to increase the economic growth rate is to increase the GDP with more reliance on sectors with higher productivity. This should be sought where innovation and productivity are criteria for entry and presence in the market against rent and economic corruption, which requires the alignment of all influential forces and institutions and the creation of national determination.

Keywords:

Privatization, Iran's National Oil Products Distribution Company, Article 44 of the Constitution

*Corresponding Author: Esfandiyar Mohamadi

Address: Ilam University, Ilam, Iran

Email: e.mohamadi@ilam.ac.ir

Extended abstract

1. Introduction

Productivity is one of the most important factors that have affected competition, economic growth, wealth, and living standards of countries, human resource productivity is a key factor in the efficiency of firms and changes in total productivity, and its effectiveness is different in the public and private sectors (Mizutani, 1996, Tsipa, 2023) Market competitiveness is an important principle that affects the economic performance of firms and the productivity of factors of production in the process of privatization (Alnejati & Abaszadeh, 2018). Carlin et al. (2021) consider the effect of competitive conditions on performance improvement to be even more important than the ownership structure. From this point of view, in the absence of the factor of competition and the change of mere ownership, if monopoly powers are maintained, it will never lead to an improvement in productivity (Carling, et al., 2021). Therefore, in order to evaluate the economic performance of the privatization policy, the labor productivity index can be used as the ratio of value added or sales value of the company to the number of its employees. This ratio can be attributed to factors such as ownership structure and management, the existence of competitive conditions, the spirit of the work environment, the effects of price, the demand for the product, and the production of more influence. Productivity is the most important goal of privatization among the countries of the world, and human resource productivity is the most important part of partial productivity, which is the focus of

government decisions in decision-making. The recent experiences of the countries of the world show an increase in productivity after privatization and the transfer of companies to the private sector. The purpose of this study is to provide a model for privatization and divestment of the National Petroleum Products Distribution Company based on the general policies of Article 44 of the Constitution of Iran.

2. Research Method

The present study is applied based on the purpose and descriptive-analytical method with a qualitative approach. The method of data collection is field and its tools are semi-structured interviews. The statistical population includes university professors in the fields of management and economics and managers and experts in the National Oil Company who have sufficient knowledge and experience about privatization and human resource productivity, and 19 people were selected by purposive snowball sampling method until reaching theoretical saturation. For the validity of the interview, the relative content validity coefficient (CVR) and the content validity index (CVI) have been used. The method of data analysis for the literature section is theme analysis and for the interviews section, recoding has been used.

3. Result

Data analysis showed that the factors affecting privatization in the National Iranian Petroleum Products Distribution Company based on Article 44 of the Constitution are: realization of financial and human resources productivity, characteristics of the oil privatization model, requirements for oil privatization, political factors, economic

factors, organizational structure of the company, factors related to government performance, motivational factors, factors related to laws and regulations, cultural, social and psychological factors, factors related to Financial and Accounting Issues.

4. Conclusion

In this study, after counting the desired components, a framework is presented as a model of privatization and divestment in the National Iranian Petroleum Products Distribution Company. The elements of this model that have been identified during the research process are: the realization of financial and human resources efficiency, the characteristics of the oil privatization model, the requirements of oil privatization, political factors, economic factors, the organizational structure of the company, the factor related to the performance of the government, the motivational factors, the factors related to laws and regulations, the socio-cultural and psychological factors, the factors related to financial and accounting issues, and the methods

and consequences of privatization. Based on these factors, the ground will be prepared for the transfer of this company to the private sector, and the managers of the relevant company should take action to make it suitable for divestment by considering this model, and the country's policymakers should take action to transfer it with this reasoning and with the solutions that have been presented.

Funding

There is no funding support.

Authors' contribution

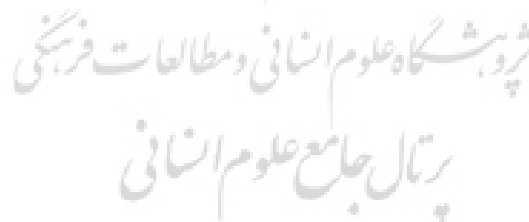
All authors are equally involved in the preparation and writing of the article.

Conflict of interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors of the article thank and appreciate all the people who have given scientific advice in preparing the article include professors of universities and experts in National Petroleum Products Distribution Company of Iran.

علمی

الگوی خصوصی‌سازی مبتنی بر اصل ۴۴ قانون اساسی با رویکرد بهره‌وری منابع انسانی: شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی در ایران

صادق فریدی^۱، اسفندیار محمدی^۲، رضا رستم زاده^۳، ماهرخ لطف‌اللهی حقی^۴

^۱ گروه مدیریت، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران
^۲ گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران
^۳ گروه مدیریت، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران
^۴ استادیار گروه مدیریت، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران

doi 10.22080/shrm.2024.4842

چکیده

زمینه و هدف: بهره‌وری مهمترین هدف خصوصی‌سازی در میان کشورهای جهان است و بهره‌وری نیروی انسانی مهمترین بخش از بهره‌وری جزئی است که محور تصمیمات دولت‌ها در تصمیم‌گیری است. تجارب مده کشورهای جهان نشان‌دهنده افزایش بهره‌وری پس از خصوصی‌سازی و واگذاری شرکت‌ها به بخش خصوصی می‌باشد. هدف این پژوهش ارائه مدلی برای خصوصی‌سازی و واگذاری شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی بر اساس سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی کشور ایران است. روش: تحقیق حاضر بر اساس هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی با رویکرد کیفی است. روش جمع‌آوری داده‌ها میدانی و ابزار آن مصاحبه نیمه ساختاریافته است. جامعه آماری، شامل استادان دانشگاه در رشته‌های مدیریت و اقتصاد و مدیران و کارشناسان خبره در شرکت ملی نفت است که دارای دانش و تجربه کافی راجع به موضوع خصوصی‌سازی و بهره‌وری منابع انسانی می‌باشند که تعداد ۱۹ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند گلوله برفی و تا مرحله رسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند. برای روایی مصاحبه از ضریب نسبی روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) استفاده شده است. همچنین برای پایایی آن از روش پایایی بازآزمون استفاده شده است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها برای بخش ادبیات، تحلیل تم و برای بخش مصاحبه‌ها از کدگذاری باز استفاده شده است. یافته‌ها: تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که عوامل مؤثر بر خصوصی‌سازی در شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران بر مبنای اصل ۴۴ قانون اساسی عبارت‌اند از: تحقق بهره‌وری مالی و منابع انسانی، ویژگی‌های مدل خصوصی‌سازی نفت، الزامات خصوصی سازی نفت، عوامل سیاسی، عوامل اقتصادی، ساختار سازمانی شرکت، عامل مربوط به عملکرد دولت، عوامل انگیزشی، عوامل مربوط به قوانین و مقررات، عوامل فرهنگی اجتماعی و روان‌شناختی، عوامل مربوط به مسائل مالی و حسابداری. نتیجه‌گیری: در این پژوهش پس از احصای مؤلفه‌های مورد نظر، یک چارچوب به‌عنوان الگوی خصوصی‌سازی و واگذاری در شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران ارائه شده است. عناصر این الگو که در طی فرایند پژوهش مشخص شده‌اند عبارت‌اند از: تحقق بهره‌وری مالی و منابع انسانی، ویژگی‌های مدل خصوصی‌سازی نفت، الزامات خصوصی‌سازی نفت، عوامل سیاسی، عوامل اقتصادی، ساختار سازمانی شرکت، عامل مربوط به عملکرد دولت، عوامل انگیزشی، عوامل مربوط به قوانین و مقررات، عوامل فرهنگی اجتماعی و روان‌شناختی، عوامل مربوط به مسائل مالی و حسابداری و پیامدهای خصوصی‌سازی. بر اساس این عوامل زمینه برای واگذاری این شرکت به بخش خصوصی فراهم می‌آید و مدیران شرکت مربوطه می‌بایستی با در نظر گرفتن این الگو نسبت به مهیا ساختن آن برای واگذاری اقدام کنند و سیاست‌گذاران کشور بایستی با این استدلال و با راهکارهایی که ارائه شده است نسبت به واگذاری آن اقدام کنند.

تاریخ دریافت:

۲۳ دی ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۲۸ اردیبهشت ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:

۴ آذر ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

خصوصی‌سازی؛ بهره‌وری نیروی انسانی؛ اصل ۴۴ قانون اساسی؛ شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران.

۱ مقدمه

مالکیت هم مهمتر می‌دانند. از این دیدگاه در غیاب عامل رقابت و تغییر صرف مالکیت در صورتی که قدرتهای انحصاری حفظ شود، هیچ گاه به بهبود بهره‌وری منجر نخواهد شد (Carling, et al, 2021). بنابراین برای ارزیابی عملکرد اقتصادی سیاست خصوصی‌سازی می‌توان از شاخص بهره‌وری نیروی کار به صورت نسبت ارزش افزوده یا ارزش فروش شرکت به‌شمار کارکنان آن استفاده کرد. این نسبت می‌تواند از عواملی مانند ساختار مالکیت و مدیریت، وجود شرایط رقابت، روحیه محیط کار، تأثیرات قیمت، تقاضا برای محصول، و تولید بیشتر تأثیر پذیرد (Boardman et al, 2013). انتظار می‌رود که با خصوصی‌سازی شرکت‌های بخش عمومی رقابت در آن‌ها افزایش یابد و به تبع آن بهره‌وری

بهره‌وری یکی از مهمترین عواملی است که بر رقابت، رشد اقتصادی، ثروت و استانداردهای زندگی کشورها تأثیر گذاشته است. بهره‌وری نیروی انسانی عاملی کلیدی در کارایی بنگاه‌ها و تغییرات بهره‌وری کل محسوب می‌شود و میزان اثر بخشی آن در بخش عمومی و خصوصی متفاوت است (Mizutani, 1996; Tsipa, 2023). رقابتی کردن بازار اصل مهمی است که در جریان خصوصی‌سازی بر عملکرد اقتصادی بنگاه‌ها و بهره‌وری عوامل تولید تأثیر می‌گذارد (Alnejati & Abaszadeh, 2018). کارلین و همکارانش (۲۰۲۱)، تأثیر وجود شرایط رقابتی بر بهبود عملکرد را حتی از ساختار

* نویسنده مسئول: اسفندیار محمدی
آدرس: دانشگاه ایلام، ایلام، ایران

ایمیل: e.mohamadi@ilam.ac.ir

محکمتر نمود و از وابستگی واردات مواد اولیه صنعتی به کشور کاست (Rezaei and Rahimi, 2021). بر اساس تجربه‌های کشورهای مختلف جهان، انگلستان، فرانسه، آمریکا، هلند، آلمان، ترکیه، هند، عربستان، مالزی و قطر تجربه موفق در خصوصی‌سازی داشته‌اند و این خصوصی‌سازی به تقویت رقابت و افزایش کارایی و بهره‌وری با حفظ سایر استانداردها و شرایط منجر شده است (Yaghoubi, 2021; Gholami, 2023). تجربه غیرکاری دولت در اقتصاد، زمینه را برای بازرگاری در میزان دخالت دولت در اقتصاد فراهم آورد (Alipour, 2013). مسؤلیت و پاسخ‌گویی ضعیف، نظارت ناکافی توسط دولت و ضعف حقوق مالکیت را از جمله نقاط ضعف مدیریت دولتی ذکر کرده‌اند. در واقع از آنجا که مالکیت بنگاه‌های دولتی در اختیار دولت و به نوعی تمامی شهروندان است، هیچ ناظری به‌تنهایی انگیزه کافی برای کنترل مدیران ندارد که همین امر بنگاه‌های دولتی را ذاتاً ناکارآمد کرده است و خصوصی‌سازی به‌عنوان راهکاری برای رفع این مشکل در نظر گرفته شده است (Jaafarpour, 2020). خصوصی‌سازی در ایران از سال ۱۳۷۰، بر اساس تبصره ۳۲ قانون برنامه اول توسعه کشور و با انتشار نخستین بیانیه رسمی دولت به اجرا درآمد (Poorahmadi et al, 2018). واگذاری سهام شرکت‌های دولتی به بخش غیر دولتی در ایران با وجود سوابقی از واگذاری بعد از ۱۳۶۸ با تأسیس سازمان خصوصی‌سازی در سال ۱۳۸۰ به شکل منسجم در دستور کار دولت قرار گرفت. این موضوع با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۷ بسیار قوت گرفت. از جمله صنایع و اگذار شده نفت به بخش غیردولتی در اقتصاد ایران، صنایع پایین‌دستی نفت، به‌خصوص پتروشیمی‌ها و پالایشگاه‌ها است (Amirahimi, et al, 2020). هدف از خصوصی‌سازی صنایع پایین‌دستی نفت و گاز را می‌توان در توسعه بخش پایین‌دستی، افزایش بهره‌وری صنعت، کاهش تصدی‌گری دولت، افزایش انعطاف و سرعت در تصمیم‌سازی‌های این صنعت و مردمی‌سازی خلاصه نمود (Yarahmadi, et al, 2023). براساس مطالعات انجام شده بهره‌وری در بخش‌های مختلف دولتی کشور پایین است و صنعت نفت و زیر مجموعه‌های آن نیز از این قاعده مستثنی نیستند. شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران یکی از شرکت‌های زیرمجموعه صنعت نفت است که حیطه فعالیت آن در تمامی استان‌های کشور است و برای افزایش بهره‌وری مهيای و گذاری به بخش خصوصی است. از طرفی نیروی انسانی یکی از مهم‌ترین بخش‌های این صنعت محسوب می‌گردد، بنابراین ضرورت خصوصی‌سازی و رقابت در این شرکت بیش از پیش احساس می‌شود. برای اطمینان از موفقیت و گذاری شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی، مطالعه دقیق و همه‌جانبه‌ای لازم است که در آن از تجربه سایر کشورها در این زمینه استفاده شود و تمامی ابعاد، فرایندها و پیامدهای آن برای جلوگیری از تکرار اشتباهات و رسیدن به بهره‌وری بررسی شود. مطالعات زیادی در مورد واگذاری بخش‌های مختلف صنعت نفت از جمله پالایشگاه‌ها و صنایع پتروشیمی انجام شده است. اما تاکنون در مورد فعالیت‌های شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی پژوهشی صورت نگرفته است. بنابراین مسأله اصلی در این پژوهش این است که چگونه

عوامل تولید ارتقا یابد و افزایش بهره‌وری نیز موجب افزایش رشد اقتصادی و افزایش درآمد سرانه خواهد شد (Ochieng and Ahmed, 2014). علاوه بر ضعف در مقررات حامی بهره‌وری، نبود رقابت و مازاد نیروی کار نیز از عوامل مهم کاهش بهره‌وری است؛ زیرا در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، بنگاه‌های دولتی به علت حمایت‌های دولتی در مقابل رقابت و نیز بهره‌مندی از یارانه‌های دولتی افراد زیادی را با پرداخت حقوق و مزایای بالاتر از هم‌تایان آن‌ها در بخش خصوصی استخدام می‌کنند که این عمل با قراردادهای کاری انعطاف‌ناپذیر به بهره‌وری پایین و هزینه‌های بیش از حد نیروی کار می‌انجامد (Kikri, 2002). در سال‌های اخیر خصوصی‌سازی در صنایع پایین‌دست نفت و گاز یکی از مهم‌ترین اقدامات صورت‌گرفته برای تغییر و بهبود فضای کسب‌کار و رفع موانع تولید و همچنین اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی بوده است (نفت به‌عنوان یک کالای سیاسی و اقتصادی نقش مهمی در امنیت ملی و بین‌المللی و رشد و توسعه اقتصادی کشورهای صادرکننده و واردکننده دارد. بیشترین منابع نفتی در کشورهای در حال توسعه بوده که در انحصار بخش دولتی قرار دارد؛ نکته اصلی در این جا، خروج این صنعت از انحصار دولتی می‌باشد که می‌تواند زمینه رشد و توسعه این صنعت را فراهم آورد؛ چراکه رفته رفته میزان تقاضای جهانی نفت بالاتر رفته و بنابراین تولید و عرضه در کشورهای صادرکننده و دارای ذخایر نفتی بسیار مهم است؛ چراکه می‌بایستی برای به دست آوردن سهم بیشتری از بازار تقاضای جهانی نفت و گاز، میزان تولید و عرضه در سطح جهانی را افزایش دهند (Chen et al, 2018) کاهش تصدی دولت و واگذاری بخش‌هایی از صنعت مهم نفت به نهادهای غیردولتی می‌تواند موجب تخصیص بهینه منابع، افزایش کارایی و کاهش بار مدیریتی و مالی دولت می‌گردد (Cho et al, 2019). اغلب انحصارهای موجود در اقتصاد و بازار ایران ناشی از دخالت و نظارت گسترده دولت می‌باشد. افزایش رقابت در اقتصاد از اهداف مهم اصل ۴۴ قانون اساسی است. البته اصل ۴۴ به صورت مستقیم به افزایش رقابت اشاره نکرده است. اما با توجه به اجازه خصوصی‌سازی بخش‌های صنعتی و تجاری در قالب قانون و رابطه مستقیم خصوصی‌سازی و رقابت در تجارت می‌توان به این نتیجه رسید که زیر بنای فراهم نمودن فضای رقابتی، خصوصی‌سازی و واگذاری مالکیت به بخش خصوصی و شرکت‌های متنوع خصوصی است تا زمینه رقابت مابین آن‌ها فراهم گردد (Shafiei, 2018). با اجرای قانون مذکور نیاز به توسل به ابزاری کارآمد به منظور نظارت بر فعالیت‌های رقابتی و بازار ضروری به نظر می‌رسد. از طرف دیگر وضع قوانین، ابزاری برای تسهیل رقابت و منع انحصار سودجویانه در جامعه است که از اهداف آن، ممنوعیت رفتارهای ضد رقابتی و کنترل انحصار است که مورد توجه قانون اصل ۴۴ قانون اساسی می‌باشد (Maleki et al, 2017). بدون شک کشور ما در بخش اقتصادی متکی بر صنعت نفت می‌باشد؛ چراکه عمده بودجه کشور از صنعت نفت تأمین می‌گردد. در حوزه صنعت نفت نیز پتروشیمی با به عبارت دیگر تبدیل نفت خام به مواد اولیه فرآوری شده مورد نیاز صنعت عرصه مهم و سودآوری است. چراکه با تقویت بخش پتروشیمی می‌توان پایه‌های صنعت را با تأمین مواد اولیه

بودجه وقت، با ارائه پیشنهادی که در تبصره ۳۲ قانون برنامه اول درج شد، تلاش کرد تا روند افزایش خصوصی سازی را در کشور سرعت بخشد. نتیجه کار از سال ۱۳۷۳-۱۳۷۰ فروش 1715/5 میلیارد ریال سهم و از سال ۱۳۷۶-۱۳۷۴ نیز فروش 1780/7 میلیارد ریال سهم به روش های مذاکره، مزایده و بورس بود. طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۷۷ نیز دولت حاضر شد از مالکیت خود بر 4832/2 میلیارد ریال سهم بگذرد. در سال 1380 با تشکیل سازمان خصوصی سازی وظیفه و آگذاری شرکت های دولتی به طور متمرکز به این سازمان محول شد. با ابلاغ قانون سیاست های کلی اصل 44 در سال 1384 و تصویب آن در سال 1386، خصوصی سازی وارد مرحله تازه ای شد (Abbaszadeh & Al-Tajai, 2018). تجربه در ایران نشان می دهد که به جای جذب سرمایه های خارجی، شاهد دفع این سرمایه ها بوده ایم و به رغم وجود ظرفیت فراوان سرمایه گذاری خارجی در صنعت نفت و گاز، ایران در این زمینه هنوز در رتبه آخر قرار گرفته است (AI- (Tjaj, 2017). همان گونه که از نام عنوان فوق برمی آید نخستین و اصلی ترین قانون مورد بحث در این حوزه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران می باشد و پس از آن یک قانون خاص در این زمینه با نام سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی به تصویب رسیده است که به اختصار در مورد مفاهیم رقابت، بازار، انحصار و تسهیل رقابت و منع انحصار سخن می گوید که موضوع مورد بحث ما در این پژوهش می باشد (Khairandish et al, 2022). یکی از مهم ترین اصول قانون اساسی در خصوص نفت، اصل ۴۴ قانون اساسی است. در صدر اصل مذکور فعالیت هایی را مطرح کرده که باید در انحصار دولت باشد که شامل صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن و... است که به صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است. این اصل بعداً در جهت رشد و توسعه اقتصادی کشور مورد تفسیر قرار گرفت و قانون اجرای سیاست های اصل ۴۴ ق.ا بخشی از فعالیت های اقتصادی که منحصراً در بخش دولتی قرار داشت، از این حوزه خارج و به فعالیت های بخش تعاونی و خصوصی اضافه شد و با ابلاغ بند (ج) سیاست های کلی اصل ۴۴، موارد صدر این اصل مشمول و آگذاری گردید. چنانکه در بند ج مقرر شده به منظور شتاب گرفتن رشد و توسعه اقتصادی کشور مبتنی بر عدالت اجتماعی و فقرزدایی در چهارچوب سند چشم انداز ۲۰ ساله کشور نقش دولت از مالکیت و مدیریت مستقیم بنگاه به سیاست گذاری و هدایت و نظارت تغییر کند. همچنین در بند ج مقرر شده که جهت گیری خصوصی سازی در راستای افزایش کارایی رقابت پذیری و گسترش مالکیت عمومی باشد (Maleki et al, 2017). یکی دیگر از سیاست های بانکی در حوزه رقابت مشروع اعطای تسهیلات یکسان و کم بهره به طرح های صنعتی نوپا و فعال در زمینه پتروشیمی و حمایت از این طرح ها برای آغاز فعالیت واحد تولیدی می باشد. بنابراین نابرابری در اعطای تسهیلات و عدم وجود سازوکارهای حمایتی و اعطای تسهیلات بلندمدت با شرایط مختص صنایع پتروشیمی، دامنه فعالیت را محدود و تنگتر می نماید. به طور کلی تأمین قابل اتکای مواد اولیه مورد نیاز به لحاظ کمی و کیفی، دسترسی به بازار، تأمین سرمایه و تکنولوژی و فضای کسب و کار مناسب از جمله الزامات توسعه صنایع پایین دستی

الگویی برای خصوصی سازی این شرکت بر اساس سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مناسب است که منجر به بهره وری شود.

۲ سؤالات پژوهش

۱. چه نوع الگویی برای خصوصی سازی و اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی در شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران با رویکرد بهره وری منابع انسانی مناسب است؟

۲. ابعاد و مؤلفه های الگوی خصوصی سازی و اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی در شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران با رویکرد بهره وری منابع انسانی کدامند؟

۳ مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۳.۱ خصوصی سازی

از دهه ۱۹۷۹ خصوصی سازی و پرهیز از گسترش بخش دولتی به صورت یک الزام کلان در جهان درآمده است (Laffont & Tirole, 1990). دولت ها در مسیر خصوصی سازی به دنبال تحقق اولویت های خود شامل رشد درآمدها، ارتقای شفافیت، گسترش و تعمیق بازارهای سرمایه، حاکمیت شرکتی بهتر، تأثیر مستقیم دانش فنی یا مدیریتی و دسترسی بهتر به بازارها خواهد بود (Megginson, 2017). تجربه بسیاری از کشورهایی که فرآیندهای خصوصی سازی گسترده را اجرا کرده اند، نشان می دهد که تقریباً در همه جا منجر به رفع موانع ورود، فرآیندهای آزادسازی بازار و ایجاد رقابت می شود. خصوصی سازی اغلب منجر به آزادسازی بازار و اصلاح فرآیندهای مقرراتی می شود (Amirahimi, et al, 2020). لازمه خصوصی سازی در ابتدا، آزادسازی است و تا زمانی که بستر و ساختار سیاسی و اقتصادی یک کشور آمادگی خصوصی سازی را نداشته باشد، خصوصی سازی در هر زمینه، به خصوص در عرصه نفت و گاز که یک عرصه کاملاً دولتی و حاکمیتی می باشد، کار بی بهره ای قلمداد می شود (Zhou et al, 2020). خصوصی سازی یعنی تغییر فضای حاکم بر مؤسسات دولتی به نحوی که در عین حفظ بافت اصلی فعالیت، فضای مذکور تغییر یابد. خصوصی سازی صرفاً و آگذاری شرکت های دولتی به بخش خصوصی نیست، بلکه نوعی بهینه سازی شرکت های دولتی و ایجاد زمینه مناسب برای فعالیت بخش خصوصی در اقتصاد را نیز شامل می گردد (Marna et al, 2018). خصوصی سازی با فراهم کردن فضای رقابت و ایجاد نظام حاکم بر بازار، بنگاه ها و واحدهای خصوصی را وادار می نماید تا عملکرد بهتری نسبت به بخش عمومی داشته باشند (Kim et al, 2018). خصوصی سازی فرآیندی است که طی آن دولت در هر سطحی امکان انتقال وظایف و تأسیسات را به بخش خصوصی بررسی نموده و در صورت اقتضا، نسبت به انجام چنین انتقالی اقدام می کند (Basim, 2021).

عمده تلاش های انجام شده در زمینه خصوصی سازی در ایران مربوط به بعد از سال 1370 است. سازمان برنامه و

یافته‌های آن‌ها نشان داد که ابعاد خصوصی‌سازی دانش، مبتنی بر دوسوتوانی مدیریتی دارای چهار مؤلفه شامل حمایت‌های مدیران، اقدامات توانمندساز مدیر، اقدامات انگیزش‌زای مدیر، اقدامات فرصت‌آفرین و ۲۸ شاخص بود. همچنین، یافته‌ها نشان داد که تمامی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها مورد تأیید قرار گرفتند.

عربی و همکاران (۱۴۰۰)، شناسایی و ارزیابی شاخص‌های تجاری‌سازی دانش با رویکرد بین‌الملل در شرکت‌های دانش‌بنیان شهر تهران پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که شاخص‌ها شامل، آمادگی نهادی، اقتصاد کلان، بنگاه یا شرکت، بهره‌برداری از ارزش، پیشنهاد ارزش، تبیین مفهوم، خدمات حمایتی، زایش و برایش ایده، زیست‌بوم، سرمایه معنوی، ظرفیت کارآفرینی فناورانه، قابلیت مدیریت کسب‌وکار و کیفیت شبکه بودند که در وضعیت مطلوبی قرار داشتند.

سماع خسروشاهی و همکاران (۱۴۰۰)، تحلیلی تاریخی بر چالش‌های توسعه و خصوصی‌سازی در یک شرکت دانش‌بنیان حوزه تجهیزات پزشکی پرداختند. یافته‌های این مقاله دلالت‌های سیاستی و مدیریتی برای سیاست‌گذاران و مدیران شرکت‌های دانش‌بنیان در خصوصی‌سازی فناوری‌های پیشرفته دارد.

اعظمی (۱۳۹۹)، تحلیل ابعاد و مؤلفه‌های خصوصی‌سازی محصولات شرکت‌های دانش‌بنیان در بستر فن‌بازارها پرداختند. عوامل «بازاریابی فناوری»، «مشاوره و انتقال فناوری» و «عوامل حقوقی و تأمین مالی» به ترتیب در رتبه‌های نخست نقش فن‌بازار در خصوصی‌سازی محصولات دانش‌بنیان قرار گرفتند.

شیرازی و همکاران (۱۳۹۸)، ارزیابی عملکرد تجاری سازی فناوری شرکت‌های دانش بنیان نوپا بر پایه روش بهترین- بدترین فازی پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد، سرعت تجاری سازی از طریق تعداد و زمان سریع‌تر دست-یابی به محصولات جدید مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در عملکرد تجاری‌سازی فناوری می‌باشد.

ملکی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان، طراحی الگوی بهره‌وری منابع انسانی در سازمان خصوصی-سازی، نشان دادند که عوامل‌های ساختاری- مدیریتی، اجتماعی- روانی، فرهنگی، فردی، اقتصادی، محیطی، ایجادکننده صمیمیت و همکاری، عوامل مؤثر بر بهره‌وری منابع انسانی در سازمان خصوصی‌سازی هستند.

بارتل و هریسون (۲۰۲۲)، در بررسی‌های خود دریافتند که ۶۰ درصد خصوصی‌سازی یک بنگاه کاملاً دولتی سبب رشد بهره‌وری کل عوامل تولید تا ۴ درصد خواهد شد؛ ولی محققان دیگری از جمله بردمن و وینینگ به این نتیجه رسیدند که خصوصی‌سازی بخشی تأثیر ناچیزی در رشد بهره‌وری در بلندمدت دارد و دستیابی به منافع منوط به خصوصی‌سازی کامل است.

پتروشیمی است. بررسی وضعیت صنایع پایین دستی کشور حاکی از آن است که این صنایع در راستای رونق تولید با مشکلاتی مواجه هستند (Rezaei and Rahimi, 2021).

۳،۲ خصوصی‌سازی در شرکت نفت

صنعت نفت طی این چند سال، به دلیل این که می‌خواست از یک نوع مزیت رقابتی برخوردار باشد با استفاده از یک نگاه مالکیت واحد و مدیریت واحد، سعی کرد با هزینه حداقل از بهترین مزیت‌های اقتصادی کشور در تولید برخوردار شود. این انسجامی که طی سال‌های گذشته در ساخت‌وساز صنایع پتروشیمی شکل گرفته، باعث شده که ارتباط و وابستگی واحدهای مختلف آن به یکدیگر زیاد باشد (Rahimi, 2016). به نظر می‌رسد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و قوانین توسعه و قوانین بودجه به‌تنهایی برای تعیین خط مشی و آگذاری نهادهای دولتی و خصوصی‌سازی و تعیین نحوه رقابت بخش خصوصی و نظارت بر فعالیت‌های آن‌ها کفایت نمی‌کند. علاوه بر عدم وجود قوانین خاص و وجود خلأ قانونی در این حوزه قوانین موجود نیز به صورت کامل اجرا نشده و رقابت در حوزه پتروشیمی در عرصه عمل با مشکلاتی روبه‌رو است (Shafiei, 2018).

به منظور ضرورت تأمین بی‌وقفه و مطمئن انرژی مورد نیاز کشور و تهیه مقدمات برای انجام تکالیف شرکت (مادر تخصصی) ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران در زمینه عملیات پایین‌دستی نفت و در راستای ایجاد امکان اجرای ابلاغیه سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و حضور دولت در مواقع لزوم جهت مشارکت و تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های گروه‌های «۱» و «۲» موضوع ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، وزارت نفت پیشنهاد اضافه‌شدن نام شرکت یادشده به فهرست سازمان‌های توسعه‌ای را به دولت ارائه کرده است (Mirzafaghni, 2023). برای آگذاری صنعت نفت و گاز به بخش خصوصی باید تمام شرایط و جوانب امر اعم از سیاسی، امنیتی، اقتصادی، مدیریتی، حقوقی و ... را مورد بررسی قرارداد. از آنجاکه خصوصی‌سازی عبارت است از مجموعه عملیات مدیریتی و حقوقی برای انتقال دارایی‌ها و فعالیت‌های اقتصادی دولت به افراد و مؤسسات خصوصی به منظور غیردولتی و مردمی کردن سرمایه و افزایش کارایی و بهره‌وری سرمایه‌های ملی. این امر یک انتقال ساده و معمولی نیست بلکه انتقال تمام اختیارات و تصمیم‌گیری‌های مالکیتی می‌باشد که دیگر از عهده دولت خارج و به بخش خصوصی انتقال داده می‌شود. این امور نشان‌دهنده مهم بودن این صنعت است که باید تمامی جوانب آن را رعایت نمود (Hassanzadeh Shoekli, 2023). با توجه به مبانی نظری در مورد خصوصی‌سازی و ابعاد و آثار آن، پژوهش‌های داخلی و خارجی در مورد این موضوع انجام شده است که ابعاد آن را به صورت گسترده‌تری به صورت تجربی مشخص نموده‌اند. در ادامه به این مطالعات اشاره شده است.

یعقوبی و همکاران (۱۴۰۰)، به خصوصی‌سازی دانش مبتنی بر نقش دوسوتوانی مدیریتی در آموزش عالی پرداختند.

قابلیت‌های پویا ارائه نمودند. **کیم و همکاران (۲۰۱۹)**، هم در تحقیقی نشان دادند که در فرآیند خصوصی‌سازی فناوری‌های نوین باید میزان ارزش درک شده از سوی مصرف‌کنندگان مورد توجه قرار گیرد.

چن و همکاران (۲۰۱۸)، نیز در تحقیقی به مطالعه ارائه یک الگوی جامع برای بهره‌برداری از فرصت‌های نوآورانه‌ی نوظهور" پرداختند. ترتیب شرکت‌های دانش‌بنیان چینی با استفاده از یک مدل بومی در زمینه نوآوری فعالیت نموده و موجب بهبود سطح بهره‌گیری از فرصت‌های نوآورانه می‌گردد.

امیر رحیمی و همکاران (۱۳۹۹)، پژوهشی را در مورد مقایسه عملکرد خصوصی‌سازی در ۶ پالایشگاه کشور ایران انجام دادند در این پژوهش با استفاده از بررسی ۱۱ متغیر مربوط به عملکرد شش شرکت پالایش نفت اصفهان، پالایش نفت بندرعباس، پالایش نفت تهران، پالایش نفت الوان، پالایش نفت شیراز و پالایش نفت تبریز به روش (DID فازی) و مقایسه آن با گروه‌های کنترل نسبت به ارزیابی وضعیت خصوصی‌سازی این شرکت‌ها پردازد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که از میان ۱۱ متغیر مورد بررسی دو متغیر نسبت هزینه‌های عمومی اداری و فروش به درآمدها و تعداد پرسنل در قبل و بعد از واگذاری برای گروه کنترل معنادار بوده‌اند. به عبارت دیگر وضعیت اشتغال و هزینه‌های عمومی اداری و فروش در شرکت‌های مورد بررسی نسبت به گروه کنترل نامناسب‌تر بوده و از این بابت عملکرد ضعیفی داشته‌اند. این موضوع نشان می‌دهد واگذاری این شرکت‌ها در عمل تأثیر مثبتی بر وضعیت اشتغال نداشته است.

التجایی و عباس زاده (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان، تأثیر خصوصی‌سازی در بهره‌وری نیروی کار و سودآوری شرکت‌های واگذار شده در ایران، نشان دادند که میان عملکرد شرکت‌ها از لحاظ سودآوری و بهره‌وری در دوره‌های قبل و بعد از خصوصی‌سازی تفاوت معناداری وجود دارد و خصوصی‌سازی عملکرد شرکت‌های یادشده را بهبود داده است.

یاراحمدی و صادقی شاهدانی (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان "واکاوای خصوصی‌سازی صنایع پایین دستی نفت و گاز در ایران از منظر چارچوب توسعه و تحلیل نهادی استروم" به بررسی این سؤال پرداخته است که عوامل برونزای مؤثر، بازیگران و پیامدهای غیردولتی شدن صنایع پایین دستی نفت و گاز چه مواردی هستند. در این پژوهش با ۱۵ نفر از نخبگان و فعالان صنعتی به روش غیرتصادفی و بر مبنای احراز نخبگی در صنعت پتروشیمی مصاحبه شد. این عوامل عبارت بودند از: ضعف رویکرد سرمایه‌گذاری عامه مردم، کژگزینی بازیگران سیاسی. شرایط مادی/ بیولوژیکی شامل: نقص بازار سرمایه و بخش بانکی، ضرورت حضور نهادهای عمومی غیردولتی، نواقص بخش خصوصی واقعی، نواقص قانونی و سیاست‌های کلان، نواقص بخش اقتصاد کالان، تحریم اقتصادی و نواقص تنظیم نرخ خوراک. پیامدهای مستخرج نشان می‌دهند که همه اهداف اقتصادی در صنایع پایین دستی خصوصی محقق نشده‌اند.

در تحقیق **لاپورتا و لویز دو سیلان (۲۰۲۱)** درباره ۲۱۸ شرکت مکزیکی نشان داده شد که پس از خصوصی‌سازی شاخص فروش سرانه تقریباً دو برابر شده و شاخص تعداد کارکنان در شرکت‌های واگذار شده ۳۱ درصد کاهش یافته است. از دیدگاه این محققان مهم‌ترین عامل مؤثر در بهبود عملکرد شرکت‌های واگذار شده مشوق‌های بهره‌وری بوده است تا آنجا که نقش آن‌ها را در بهبود عملکرد حدود ۶۴ درصد برآورد کرده‌اند.

کنزالوی و همکاران (۲۰۲۱)، در مطالعه‌ای به بررسی شرایط لازم برای تسهیل خصوصی‌سازی پرداختند. نتایج این مطالعه ارائه طیف وسیعی از پیشنهادها را شامل می‌شود که برای بهبود برنامه‌های توسعه خصوصی‌سازی به‌عنوان شکلی از حمایت عمومی ضروری هستند.

نیو و همکاران (۲۰۲۱)، در مطالعه‌ای به بررسی خصوصی‌سازی نوآوری‌های مخرب پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که خصوصی‌سازی فعالیت‌های حساس نیازمند راهکارهای خاص شامل شرایط امن و مطمئن و تأمین زیرساخت‌های لازم برای اطمینان از نتایج مطلوب و تضمین ادامه فعالیت این فعالیت‌ها در بخش خصوصی است.

چاه و همکاران (۲۰۲۱)، به واکاوی خصوصی‌سازی پروژه‌های نوآورانه پرداختند و عملکرد خصوصی‌سازی پروژه‌های نوآوری باز خروجی در سازمان‌های تحقیقاتی عمومی با نقش پتانسیل نوآوری و قابلیت‌های سازمانی پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در میان پروژه‌هایی با فناوری‌هایی با پتانسیل نوآوری بالا، پروژه‌هایی با کشف فرصت‌های بالا از طریق شبکه‌ها احتمالاً عملکرد تجاری بالایی دارند.

مین و همکاران (۲۰۱۸)، در مقاله‌ای با عنوان واگذاری شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات نوآوری در برخی کشورهای اروپایی با رویکرد بهره‌وری نیروی کار، با استفاده از روش تحقیق میدانی و جمع‌آوری داده‌های پرسش‌نامه از صنایع مربوطه، به این نتیجه رسیدند که انتقال فناوری عمومی به بخش خصوصی باعث رشد کسب‌وکار در آن صنعت می‌شود؛ اما در مورد تداوم کیفیت در بلندمدت باید با ملاحظات بیشتری این کار انجام شود.

بلتسکی و همکاران (۲۰۱۹)، خصوصی‌سازی تحقیقات دانشگاهی در اقتصادهای در حال‌گذار با نقش دفاتر انتقال فناوری یا تأمین مالی مستقیم صنعتی پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که خصوصی‌سازی تحقیقات با وجود و آگاهی TTO یا ایجاد قراردادهای خصوصی‌سازی از طریق TTO مرتبط نیست، بلکه با تأمین مالی مستقیم صنعتی تحقیقات دانشگاهی مرتبط است. مجموع این یافته‌ها پیامدهای روشنی برای محققان، کارآفرینان علمی، TTOs و سرمایه‌گذارانی دارد که هدفشان بهره‌برداری از دانش دانشگاهی در اقتصادهای در حال‌گذار است.

چوو و همکاران (۲۰۱۹)، نیز در تحقیقی به بررسی ایده پایدار در فرآیند خصوصی‌سازی فناوری در دانشگاه‌های کشور کره جنوبی پرداختند و نهایتاً فرآیندی را در قالب چارچوب

هوایما می‌باشد. پس از ملی شدن صنعت نفت و تأسیس شرکت ملی نفت ایران، سازمانی با وظایف توزیع و پخش فرآورده‌های نفتی، تحت عنوان اداره پخش و خطوط لوله در شرکت ملی نفت ایران شکل گرفت که در طول سال‌های بعد، با عناوینی چون؛ امور پخش و فروش داخلی و نیز امور پخش و فروش محلی، در تهران فعالیت داشت. در سال ۱۳۶۶ سازمان پخش فرآورده‌های نفتی از شرکت ملی نفت جدا شد و به‌عنوان یک شرکت سهامی خاص، متعلق به شرکت ملی نفت ایران و تحت نام؛ شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران تأسیس گردید. در سال ۱۳۷۰ در پی تجدید ساختار شرکت‌های تابعه وزارت نفت، شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران تأسیس شد و بر اساس اصل جداسازی فعالیت‌های شرکت‌های به‌خصوص بالادستی از پایین‌دستی، مالکیت شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی، به شرکت ملی پالایش و پخش واگذار گردید و هم‌اکنون این شرکت همچنان به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از شرکت پالایش و پخش فعالیت می‌کند (Wikipedia).

۴ روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش بر اساس الگوی پیاز پژوهش می‌باشد که متشکل از لایه‌های مختلفی است که در آن هر لایه متأثر از لایه بالاتر می‌باشد. که این تحقیق مبتنی بر پارادایم تفسیری - اثبات‌گرایی، جهت‌گیری آن کاربردی - بنیادی، رویکرد استقرایی - قیاسی است. در روش استقرایی، این پژوهشگر است که تحلیل و دسته‌بندی را بر مبنای یافته‌های شخصی خود انجام می‌دهد (Kim, et al, 2018). صبغه پژوهش میدانی-کتاب-خانه‌ای، نوع پژوهش اکتشافی-توصیفی و راهبرد آن تحلیل مضمون می‌باشد. روش تحلیل مضمون از جمله پرکاربردترین ابزارهای این حوزه است که در پژوهش‌های کیفی مورد استفاده قرار گرفته است (Abedijafari, et al, 2011). تحلیل مضمون، جزء آن دسته از روش‌هایی است که در تحلیل داده‌های کیفی اساساً مستقل از یک پایگاه نظری یا معرفت-شناسی خاص عمل می‌نماید؛ بنابراین می‌توان از آن در گستره وسیعی از پژوهش‌های مختلف استفاده نمود. در بخش کیفی پژوهش داده‌های مورد نیاز از طریق مطالعه منابع موجود به روش کتابخانه‌ای و مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۹ تن از خبرگان با شرایط: استادان دانشگاه در رشته‌های مدیریت و اقتصاد و مدیران و کارشناسان خبره در شرکت نفت که دارای دانش و تجربه کافی راجع به موضوع خصوصی‌سازی و بهره‌وری منابع انسانی در شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران انجام شد که روش نمونه‌گیری هدفمند و به روش گلوله برفی ادامه پیدا کرد. تعداد نمونه در مرحله کیفی با توجه به سطح اشباع نظری بوده است. یعنی محقق تا جایی به مصاحبه ادامه دهد که مصاحبه‌های بیشتر به داده‌های جدیدتری منجر شود؛ لذا اگر مصاحبه‌های بیشتر به داده‌های بیشتری منجر نشود و داده‌های قبلی تکرار گردد، محقق مصاحبه را متوقف می‌نماید. با این فرآیند تعداد خبرگان برای مصاحبه کافی تشخیص داده شده است. برای روایی ابزار مصاحبه از ضریب نسبی روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI)، استفاده شده است. همچنین برای پایایی آن از روش پایایی بازآزمون استفاده شده است. بدین ترتیب که بازبینی توسط همکاران و بررسی

نتایج پژوهش اندرس و همکارانش (۲۰۱۹)، نیز در بررسی خصوصی‌سازی ۱۱۶ شرکت ارائه‌دهنده برق در ۱۰ کشور امریکای لاتین حاکی از افزایش بهره‌وری نیروی کار در مقابل کاهش تعداد کارکنان شرکت‌های بررسی شده بود.

رحیمی باغملک و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان، بررسی نقش خصوصی‌سازی بر بهره‌وری نیروی انسانی در شرکت مخابرات استان فارس، نشان دادند که بین مؤلفه‌های خصوصی‌سازی (اصول و کاربرد، اشکال خصوصی‌سازی، زمینه‌های کاربرد، انگیزه، اهمیت و نقش، عوامل تسهیل‌کننده کاربرد خصوصی‌سازی) رابطه معنادار مثبت و بین (موانع خصوصی‌سازی) با بهره‌وری نیروی انسانی شرکت مخابرات استان فارس رابطه معنادار منفی وجود داشت.

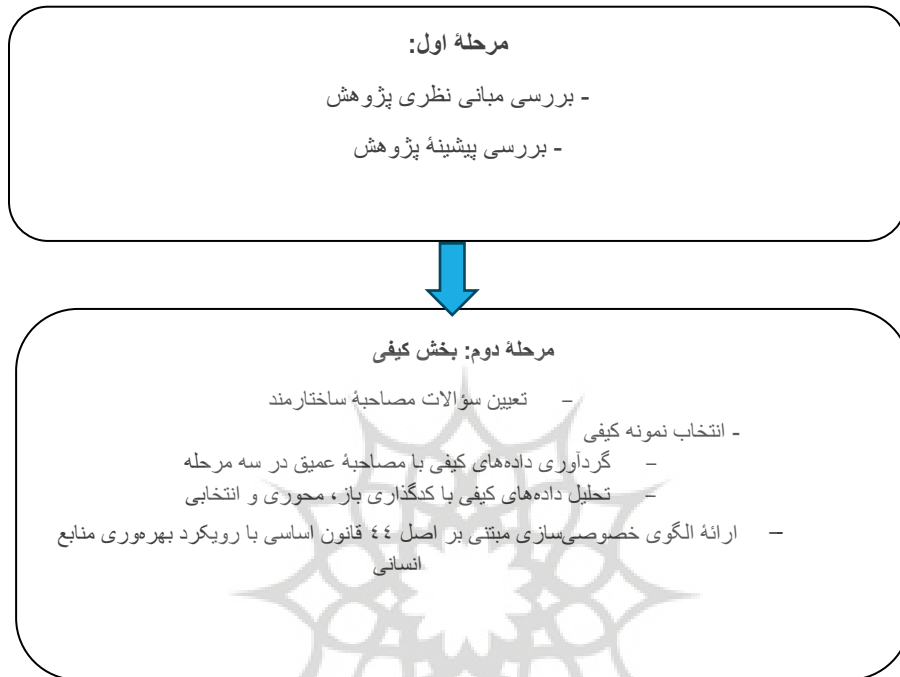
با توجه مطالب بیان شده در پیشینه، به‌ویژه ۵ مورد آخر که به موضوع مورد نظر نزدیک‌تر هستند، وجوه اشتراک و تمایز این مطالعه با مطالعات مورد نظر مشخص می‌شود. در پژوهش امیررحیمی و در پالایشگاه‌ها خصوصی‌سازی هزینه‌های اداری و فروش را بیشتر کرده است. در مطالعه التجابی و عباس زاده مشخص شده که خصوصی‌سازی بهره‌وری نیروی انسانی را بهبود بخشیده است. در مطالعه **پاراحمدی و صادقی شاهدانی (۱۴۰۲)**، در صنایع پایین‌دستی نفت و گاز خصوصی‌سازی عملکرد شرکت‌ها در زمینه سودآوری و بهره‌وری را بهبود بخشیده است. در پژوهش اندرس و همکاران در شرکت‌های برق در امریکای لاتین بهره‌وری نیروی کار را افزایش داده است و همچنین تعداد کارکنان کاهش یافته‌اند. در مطالعه **باغملک و همکاران (۱۳۹۶)**، در مخابرات استان فارس برعکس خصوصی‌سازی بهره‌وری نیروی کار را کاهش داده است. در این پژوهش‌ها بیشتر به ابعاد بهره‌وری نیروی کار و هزینه‌های فرآیندهای کاری و نیز سودآوری قبل و بعد از خصوصی‌سازی اشاره شده است. اما تاکنون ارائه مدل یا الگویی که به صورت جامع تمامی ابعاد و مؤلفه‌های مورد نظر را مشخص کند که خصوصی‌سازی بر اساس آن‌ها انجام شود، لحاظ نشده است. از طرفی شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران به لحاظ حساسیت خاصی که دارد، همیشه مورد بحث است که آیا به بخش خصوصی واگذار شود و یا در حیطه دولت باقی بماند. علی‌رغم تصمیمات دولت و تصمیمات متعدد در این زمینه تاکنون پژوهشی در این زمینه انجام نشده است. این پژوهش به ارائه الگویی می‌پردازد که بر اساس آن ابعاد و مؤلفه‌ها و الزاماتی که باید برای واگذاری در نظر گرفته شوند، تعیین می‌گردند و در نوع خود جدید است.

۳،۳ شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران

شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران، شرکت ملی پایین-دستی فرآورده‌های نفتی ایران است که در زمینه توزیع فرآورده‌های نفتی (بنزین، CNG، گازوئیل و سوخت هوایما) در داخل کشور و مدیریت جایگاه‌های سوخت، فعالیت می‌کند. این شرکت به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از شرکت ملی فرآورده‌های نفتی ایران، مالک شبکه‌ای از ۳/۷۴۲ جایگاه پمپ بنزین، ۲/۳۱۲ جایگاه سی‌ان‌جی و ۵۰ مرکز سوخت‌گیری

از کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شده است. نمودار مراحل پژوهش در نمودار زیر آمده است. در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از سه مرحله کدگذاری باز محوری و انتخابی استفاده شده است. نمودار مراحل پژوهش در شکل ۱ ارائه شده است.

توسط اعضا (مشارکت‌کنندگان) صورت گرفته است. برای سنجش میزان پایایی از توافق بین کدگذاران استفاده شد که توافق بین دو یا چند کدگذار در زمینه کدهای مورد استفاده در خصوص بخشی از متن مصاحبه می‌باشد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها برای بخش ادبیات، تحلیل تم و برای بخش مصاحبه‌ها

جدول ۱. آمار توصیفی خبرگان

سمت سازمانی	جنس	سابقه کار	مدرک تحصیلی	مقطع تحصیلی	سن
مدیر عملیات	مرد	۳۲ سال	مدیریت بازرگانی	دکتری	۵۵ سال
معاون مدیر عملیات	مرد	۲۸ سال	مدیریت دولتی	فوق لیسانس	۵۰ سال
کارشناس ارشد عملیات	زن	۲۵ سال	صنایع	دکتری	۴۵ سال
مدیر منطقه سیار	مرد	۳۲ سال	مدیریت بازرگانی	دکتری	۵۸ سال
مدیر بازرگانی	مرد	۲۵ سال	مدیریت بازرگانی	فوق لیسانس	۴۸ سال
معاون مدیر بازرگانی	مرد	۳۰ سال	مدیریت بازرگانی	لیسانس	۵۲ سال
رئیس فروش عمده	مرد	۲۸ سال	مدیریت بازرگانی	فوق لیسانس	۵۲ سال
مشاور مدیر بازرگانی	مرد	۲۳ سال	مدیریت بازرگانی	لیسانس	۵۰ سال
مدیر برنامه‌ریزی	مرد	۲۵ سال	برنامه نویسی	فوق لیسانس	۵۵ سال
معاون مدیر برنامه‌ریزی	مرد	۳۲ سال	مهندسی IT	لیسانس	۵۸ سال
رئیس پژوهش‌های منابع انسانی	زن	۳۰ سال	مدیریت دولتی	فوق لیسانس	۵۹ سال
مدیر منابع انسانی	مرد	۳۲ سال	مدیریت دولتی	فوق لیسانس	۵۸ سال

معاون مدیر منابع انسانی	مرد	۲۰ سال	مدیریت بازرگانی	دکتری	۴۵ سال
رئیس امور کارکنان	مرد	۲۸ سال	مدیریت دولتی	فوق لیسانس	۵۸ سال
رئیس HSE	مرد	۳۰ سال	ایمنی	فوق لیسانس	۵۶ سال
مدیر تأمین و توزیع	مرد	۳۵ سال	مدیریت استراتژیک	دکتر	۶۳ سال
استاد دانشگاه صنعت نفت					
دانشیار گروه مدیریت دانشگاه ایلام	مرد	۱۶ سال	مدیریت سیاستگذاری	دکتر	۵۳ سال
دانشیار گروه مدیریت دانشگاه خوارزمی	مرد	۹ سال	مدیریت منابع انسانی	دکتر	۴۲ سال
دانشیار گروه اقتصاد دانشگاه ایلام			اقتصاد		
	مرد	۲۱ سال		دکتر	۴۷ سال

۵ یافته‌های پژوهش

$$CVI = \frac{\text{نسبت تعداد ارزیابی که به آیتم نمره 3 و 4 داده‌اند}}{\text{تعداد کل ارزیابان}}$$

برای محاسبه این نسبت از نظرات کارشناسان در زمینه محتوای آزمون مورد نظر استفاده می‌شود. ابتدا اهداف آزمون برای کارشناسان توضیح داده شده و تعاریف عملیاتی مرتبط با محتوای سؤالات بیان می‌شود. سپس از آن‌ها خواسته می‌شود که به هر سؤال در مقیاس لیکرت سه درجه‌ای امتیاز دهند:

- ۱- گویه ضروری است.
- ۲- گویه مفید است ولی ضروری نیست.
- ۳- گویه ضرورتی ندارد.

$$CVR = \frac{Ne - (N/2)}{N/2}$$

مقادیر به دست آمده از داده‌ها برای ضریب نسبی روایی در جدول ۲ آمده است:

در این پژوهش به منظور بررسی روایی، از روایی محتوایی استفاده شده است. برای بررسی روایی محتوایی به شکل کمی، از دو ضریب نسبی روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) استفاده می‌شود (Sholtz, et al, 2013). فرمول هر یک از این شاخص‌ها به شرح ذیل است:

برای محاسبه این شاخص، تعداد کسانی را که گزینه‌های ۳ و ۴ را انتخاب کرده، بر کل تعداد متخصصین تقسیم می‌کنیم. در فرمول یک نیز نحوه محاسبه شاخص CVI نشان داده شده است. مقدار CVI بین صفر و یک به دست می‌آید.

اگر $CVI > 0.79$ باشد، CVI مورد قبول است.

اگر $CVI < 0.79$ و $CVI > 0.7$ باشد (بین ۰.۷ و ۰.۷۹)، تقریباً این شاخص مورد قبول است.

اگر $CVI < 0.7$ باشد، این شاخص مورد قبول نیست و گویه یا شاخص باید حذف شود.

جدول ۲. مقادیر CVR

مؤلفه اصلی	CVR
تحقق بهره‌وری مالی و منابع انسانی	۰/۵۶۱
ویژگی‌های مدل خصوصی‌سازی نفت	۰/۵۱۷

- الزامات خصوصی سازی نفت ۰/۶۰۳
- عوامل سیاسی ۰/۵۹۵
- عوامل اقتصادی ۰/۶۰۱
- ساختار سازمانی شرکت ۰/۶۱۱
- عامل مربوط به عملکرد دولت ۰/۵۸۸
- عوامل انگیزشی ۰/۵۰۳
- عوامل مربوط به قوانین و مقررات ۰/۴۴۲
- عوامل فرهنگی اجتماعی و روان شناختی ۰/۴۸۲
- عوامل مربوط به مسائل مالی و حسابداری ۰/۵۳۶

منبع: یافته های پژوهش

با توجه به جدول فوق، مقادیر شاخص ضریب نسبی روایی محتوایی (CVR) که همگی بالاتر از ۰/۴۲ هستند؛ تمامی متغیرها از نسبت روایی محتوایی مناسبی برخوردار هستند و تعاریف عملیاتی با محتوای سؤالات آنها مرتبط هستند.

جدول ۳. مقادیر CVR

- CVI مؤلفه اصلی
- تحقق بهره‌وری مالی و منابع انسانی ۰/۸۳۶
- ویژگی‌های مدل خصوصی سازی نفت ۰/۹۰۵
- الزامات خصوصی سازی نفت ۰/۹۵۵
- عوامل سیاسی ۰/۹۰۱
- عوامل اقتصادی ۰/۹۴۴
- ساختار سازمانی شرکت ۰/۹۱۲
- عامل مربوط به عملکرد دولت ۰/۹۰۶
- عوامل انگیزشی ۰/۸۷۷
- عوامل مربوط به قوانین و مقررات ۰/۸۶۷
- عوامل فرهنگی اجتماعی و روان شناختی ۰/۹۰۶
- عوامل مربوط به مسائل مالی و حسابداری ۰/۸۹۴

منبع: یافته های پژوهش

مشابهت کدهای استخراجی در دفعات متعدد کدگذاری هماهنگ و یکسان باشد آن گاه می‌توان اطمینان حاصل نمود که مفاهیم استخراجی در مصاحبه‌ها به شکل صحیح استخراج شده است. همچنین پایایی به روش بازآزمون به محقق کمک می‌کند تا مفاهیم و مقولات پایا و با ثباتی را استخراج کند. برای محاسبه پایایی بازآزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته چند مصاحبه به عنوان نمونه انتخاب شده و هر کدام از آنها در یک فاصله

با توجه به جدول ۳ مقادیر شاخص روایی محتوایی CVI همگی بالاتر از ۰/۷۹ هستند؛ تمامی متغیرها از روایی محتوایی مناسبی برخوردار هستند و تمامی متغیرها از ارتباط مناسبی برخوردار هستند.

فلسفه اصلی پایایی بازآزمون اطمینان از مشابهت کدهای استخراج شده در زمان‌های مکرر است؛ چراکه اگر میزان

مشابه هستند، با عنوان کدهای توافق و کدهای غیر مشابه با عنوان کدهای عدم توافق مشخص می‌شوند. فرمول تخمین پایایی بین کدگذاری در دو فاصله زمانی بدین ترتیب است (Jarawan, et al, 2006).

زمانی مشخص توسط خود پژوهشگر، دو بار کدگذاری می‌شوند. سپس کدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی برای هر مصاحبه انتخابی با هم مقایسه می‌شوند. در هر کدام از مصاحبه‌های انتخابی، کدهایی که در دو فاصله زمانی با هم

$$100 \times (\text{تعداد کل کدها}) / (\text{تعداد توافقات} * 2) = \text{درصد پایایی بازآزمون}$$

جدول ۴. محاسبات مربوط به پایایی بازآزمون

ردیف	کد مصاحبه‌شونده	مجموع کدهای دو کدگذار	تعداد کدهای مورد توافق	تعداد کدهای ناموفق	پایایی بازآزمون
۱	مصاحبه ۱	۱۴۵	۶۶	۲۵	۹۱٪
۲	مصاحبه ۸	۱۵۹	۷۳	۱۲	۹۱٪
۳	مصاحبه ۱۲	۸۰	۳۹	۴	۹۷٪
۴	مصاحبه ۱۵	۱۰۶	۴۸	۲۳	۹۰٪
	مجموع	۴۹۰	۲۲۶	۶۴	۹۲٪

منبع: یافته‌های پژوهش

سطح جمله و عبارت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و خرده مقولات کشف شدند. یعنی پس از استخراج گزاره‌ها با دسته بندی‌هایی که صورت گرفت عوامل تدوین شدند. هنگام تجزیه و تحلیل دقیق داده‌ها، مفاهیم از طریق مشترک کاربرد آن‌ها، ایجاد شدند. کدگذاری، به‌طور مستقیم از متن مصاحبه شرکت کنندگان و یا با توجه به موارد در نهایت، متن مصاحبه‌ها مورد بررسی بیشتر قرار گرفتند و تجزیه و تحلیل داده‌ها با دقت بیشتر، بیش از ده بار جهت رسیدن به اشباع منطقی، انجام شد. برای مقوله‌های اصلی، ابعاد و ویژگی‌های آن‌ها به صورت تکراری انجام شد. حدود هر مقوله و ابعاد آن‌ها در آغاز تجزیه و تحلیل به‌صورت قطعی تعیین نشد و این مقوله‌ها در سراسر تجزیه و تحلیل مورد تجدید نظر قرار گرفتند.

در این پژوهش برای محاسبه پایایی بازآزمون، ۴ مصاحبه از بین مصاحبه‌های صورت‌گرفته انتخاب شد و هر کدام از مصاحبه‌ها در یک فاصله یک ماهه توسط پژوهشگر مجدد کدگذاری شدند و با استفاده از فرمول مربوط به پایایی بازآزمون، پایایی محاسبه‌شده برابر ۹۲ درصد است. با توجه به اینکه این میزان پایایی از ۶۰٪ بیشتر است، بنابراین قابلیت اعتماد کدگذاری‌های مصاحبه‌های این پژوهش مورد تأیید می‌باشد.

پس از انجام مصاحبه‌ها و پیاده‌سازی آن‌ها طی فرآیندی متن مصاحبه‌ها برای یافتن عوامل اصلی به‌طور منظم مورد بررسی قرار گرفتند. در گام اول از متن مصاحبه‌ها گزاره‌ها (ابعاد و ویژگی‌ها) استخراج شدند. در مرحله بعد، داده‌ها در

جدول ۵. مفاهیم استخراجی از مصاحبه‌ها

مؤلفه	مفاهیم	کد	مصاحبه‌شونده
افزایش بهره‌وری منابع انسانی	تقویت نیروی انسانی	۱- استفاده بهینه از منابع انسانی	R4-R9-R12, R18
		۲- کاهش هزینه‌های نیروی انسانی	
		۳- توانمندسازی نیروی انسانی	
		۴- بهبود کارایی نیروی کار	
		۵- غنی‌سازی و توسعه شغل	
بهبود تصمیم‌گیری مدیریتی	بهبود شرایط مناسب برای بهبود تصمیم‌گیری مدیران	۲- تعدیل نیروی انسانی	R7-R14-R2
		۳- کوچک‌سازی اندازه دولت	
		۱- امکان برآختن به تصمیم‌گیری کلان	R10-R3-R15
		۲- زمان بیشتر برای برنامه‌ریزی توسط مدیران	

	۳- ایجاد شرایط و فضای مناسب جهت تصمیمات استراتژیک	
R1-R6-R12, R17	۱- انعطاف‌پذیری ساختار سازمانی شرکت ۲- چابک‌سازی شرکت ۳- کاهش بوروکراسی ۴- امکان مهندسی مجدد فرآیندها ۵- توسعه بیشتر خدمات الکترونیک	چابک شدن شرکت
R9-R4-R15	۲- امکان ارتقای جایگاه شغلی کارکنان در بخش‌های ضروری ۳- ایجاد پرداخت‌های عادلانه	ایجاد سیستم پرداخت مناسب کارکنان
R4, R13, R10, R12	۱- فراهم آوردن امکان رشد و توسعه کارکنان ۲- حذف کارکنان ناکارآمد ۳- امکان تفویض اختیار بیشتر به کارکنان حوزه ستادی شرکت ۴- خلاقیت و نوآوری در بین کارکنان	رشد و یادگیری کارکنان
R13-R15, R17	ایجاد شغل‌های جدید امکان استفاده بهینه از منابع پرداخت حقوق و دستمزد واقعی بر مبنای کار	به‌کارگیری نیروی انسانی در بخش خصوصی
R12-R8-R3, R19	۱- امکان جذب سرمایه بخش خصوصی ۲- جذب نیروی انسانی بومی ۳- جذب نیروی انسانی مستعد کار در استان‌ها	ایجاد اشتغال در بخش خصوصی
R5-R7-R9	۱- امکان استفاده از تأمین مالی مردمی ۲- جذب سرمایه از منابع مختلف ۱- دولتی بودن اقتصاد ۲- ضعف بازار سرمایه و بورس ۳- عملکرد بانک‌ها و نهادهای مالی ۴- بروکراسی زیاد	تأمین منابع مالی
R3-R5-R2	۴- نبود فضا و بستر مناسب ۶- نبود نظام قیمت‌گذاری یکپارچه ۷- نبود سیستم اطلاعاتی یکپارچه ۸- تعدد سازمان‌های درگیر و عدم استقلال مجریان	ضعف ساختار اقتصادی کشور
R11-R13-R2	۱- عدم ثبات اقتصادی ۲- مشکل اشتغال و بیکاری ۳- وابستگی به نفت ۴- عدم ارتباط شرکت‌ها با بازار بین‌المللی	عوامل اقتصادی محیط اقتصادی

	۵- نبود امنیت سرمایه‌گذاری		
	۶- بازدهی بالای فعالیت‌های غیر مولد ساختار سازمانی نامناسب		
R2-R8-R11	سختی اصلاح ساختار سازمانی پیچیده شرکت‌های دولتی	ساختار نامناسب سازمانی	لزوم تجدید ساختار شرکت
	بزرگی اندازه و سرمایه‌بری بالای شرکت‌ها		
	۱- ضعف زیرساخت اجرایی لازم		
	- سازوکارهای ناکارآمد آماری و اطلاع‌رسانی		
R6-R11-R2	۳- عدم تفکیک وظایف	ضعف ساختار- دولت	
	۴- عدم انسجام و هماهنگی در دولت		
	۵- نحوه واگذاری سهام		
	۶- مشکلات مربوط به سهام عدالت		
	۱- نبود ثبات مدیریت		
R8-R11-R13, R19	۲- عدم تمایل دولت برای واگذاری به سرمایه‌گذار خارجی	عوامل محیطی اثرگذار	ضعف عملکرد دولت در زمینه خصوصی‌سازی
	۳- عدم امکان جذب سرمایه‌گذاری خارجی در کشور		
	۱- پاسخگو نبودن دولت در مقابل قانون		
	۲- رقابت دولت با بخش خصوصی		
R15, R16	۳- نبود اراده لازم دولت	کارشکنی و فساد در اجرا	
	۴- پنهان‌کاری و نبود شفافیت		
	۵- مقاومت مدیران دولتی		
	۶- عدم تبعیت منافع شخصی مدیران از منفعت عامه		
	۱- ضعف مهارت‌های مدیریتی		
	۲- عدم اجرای دقیق خط‌مشی‌ها	ضعف مدیریتی	
R3-R12-R9	۳- کم‌توجهی به بخش تعاون		
	۴- علمی نبودن تصمیمات دولتی		
	۱- کارایی پایین شرکت‌ها نسبت به استانداردهای موجود	نامرغوب بودن شرکت‌های واگذار شونده	
R14-R15	۲- شناخته شده بودن و آسان بودن اخذ مالیات از شرکت‌های واگذار شونده		
	۱- عدم استفاده از مشوق‌های مالی و سرمایه‌ای	عوامل انگیزشی	
	۲- نرخ سود بالای تسهیلات اعطایی به بخش‌های خدماتی	نیود مشوق‌های حمایتی	
R11-R13	۳- بی‌توجهی به کارآفرینان بخش خصوصی		
	۴- عدم حمایت پس از واگذاری		
	۱- عدم شفافیت قانون مربوط	ضعف تدوین قوانین و مقررات	عوامل مربوط به قوانین و مقررات
R9-R11-R13	۲- جامع نبودن و پیچیدگی قوانین		

	۵- تعارض بین کارکنان و واحدها	
	۶- تبعیض قابل توجه بین پرسنل شرکتی و دیگران	
	۱- عدم برخورداری شرکتها از ساختار مالی مناسب	
R9-R11, R18	۲- نیاز به اصلاح صورتهای مالی	مسائل درون‌سازمانی شرکتها
	۳- زیان‌ده بودن شرکت	
	۱- عدم دسترسی به اطلاعات کامل و شفاف	
R10-R13	۲- عدم تقارن اطلاعات	مسائل برون‌سازمانی شرکتها
	۳- بهای تمام شده غیر رقابتی	
	۱- عدم حاکمیت منطق (هزینه- فایده)	عوامل مربوط به مسائل مالی و حسابداری
	۲- مشکل قیمت‌گذاری سهام واحدها	
	۳- تجدید ارزیابی پیچیده	
R5-R9-R12	۴- مشکل قیمت‌گذاری دارایی‌ها	مشکلات مربوط به محاسبات و برآوردها
	۵- پیچیدگی‌های بسیار بالای فرآیندهای اجرایی و حسابداری	
	۶- عدم توانایی در شناسایی هزینه‌های غیر مستقیم	
	۷- مشکلات ارزیابی هزینه- منفعت خصوصی‌سازی	
	منبع: یافته‌های پژوهش	
	در جدول ۶ به بررسی و مقایسه مؤلفه‌های مدل با مباحث نظری فصل می‌پردازیم:	پس از خلاصه‌سازی و نتیجه‌گیری از بررسی ادبیات مربوط به خصوصی‌سازی و واگذاری مؤلفه‌های مربوطه به شرح جدول زیر جمع‌بندی و مقایسه می‌گردند:
	جدول ۶. جمع‌بندی بررسی مؤلفه‌های مدل خصوصی‌سازی در ایران	
منابع	برخی شواهد تجربی و نظری کارایی پایین شرکتها نسبت به استانداردهای موجود	مؤلفه‌ها
	شناخته‌شده بودن و آسان بودن اخذ مالیات از شرکت‌های واگذار شونده	خصوصی‌سازی همراه با واگذاری مالکیت و واگذاری کامل
	مثن سند چشم‌انداز (سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ کشور) سرمایه‌ای	
	نرخ سود بالای تسهیلات اعطایی به بخش‌های خدماتی	
	بی‌توجهی به کارآفرینان بخش خصوصی	
	عدم حمایت پس از واگذاری	
قانون اساسی جمهوری اسلامی- سایت اینترنتی حقوق- سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مورخ ۱۳۸۴/۳/۱	عدم شفافیت قانون مربوط جامع نبودن و پیچیدگی قوانین مقررات دست و پاگیر	خصوصی‌سازی از طریق عرضه عمومی سهام

قوانین مالیاتی

۱- قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی ایران.		
۲- قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی - اجتماعی.		
۳- قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی.	قانون کار و تأمین اجتماعی	
۴- قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی.	قوانین مربوط به سرمایه‌گذاران خارجی	خصوصی‌سازی از طریق: برگزاری مزایده
۵- سیاست‌های کلی قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کشور قوانین بودجه سالیانه کشور.	موانع گمرکی - بازرگانی	
۶- الویری، ۱۳۸۶.	مراحل کنترل پس از خصوصی‌سازی	
۷- قره‌خانی، ۱۳۸۷.		
۸- کمیجانی، ۱۳۸۲.		

منابع	برخی شواهد تجربی و نظری	مؤلفه‌ها
۱- سازمان خصوصی‌سازی ایران، ۱۳۸۰.	عدم ثبات قوانین و مقررات	
۲- الاتیبی، ۲۰۰۶.	بند محیط مقرراتی مناسب	
۳- کناوی، ۲۰۰۹.	نبود پشتیبانی حقوقی و قضایی مناسب	خصوصی‌سازی از طریق فروش سهام
۴- آرمسترونگ، ۲۰۰۳.	فقدان سیستم نظارتی قوی	
	کمبود مطالعات و تجربه	
۱- مگنسون ونستر، ۲۰۰۱.	مسائل دینی و اعتقادی	خصوصی‌سازی از طریق: انتقال به مؤسسات تضمین‌کننده
۲- مور، ۲۰۰۶.	عدم وجود فرهنگ غنی سهام-داری	
	فرهنگ ضد خصوصی‌سازی	

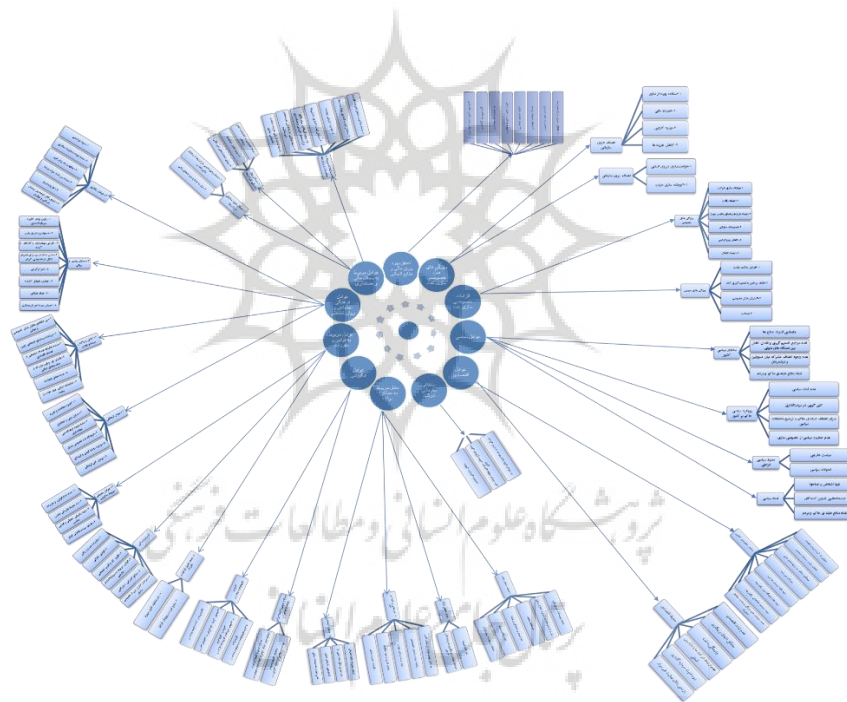
مطالعات انجام‌شده و منابع	مفاهیم	مؤلفه‌ها
کارلین و همکارانش (۲۰۲۱)	وجود روابط قومی و قبیله‌ای	
یعقوبی و همکاران (۱۴۰۰)	عوامل کلی فرهنگی	
عربی و همکاران (۱۴۰۰)	بی‌اعتقادی متقابل بخش خصوصی و دولتی	سازمان‌دهی مجدد در قالب واحدهای کوچک‌تر
مسماع خسروشاهی و همکاران (۱۴۰۰)	مردم با سرمایه اجتماعی پایین	

اعظمی (۱۳۹۹)	وجود روابط قومی و قبیله‌ای	
شیرازی و همکاران (۱۳۹۸)	عوامل کلی فرهنگی	
التجایی و عباس زاده (۱۳۹۷)	بی‌اعتقادی متقابل بخش خصوصی و دولتی	
ملکی و همکاران (۱۳۹۷)	مردم با سرمایه اجتماعی پایین	
رحیمی باغملک و همکاران (۱۳۹۶)	وجود روابط قومی و قبیله‌ای	
ژو و همکاران (۲۰۲۰)	نگرانی سهامداران و کارکنان از آینده	
اندرس و همکارانش (۲۰۱۹)	حس عدم امنیت برای مجریان فعال در خصوصی‌کردن	فروش سهام به مدیران با کارکنان
بلتسکی و همکاران (۲۰۱۹)	تمرکزگرایی	
چوو و همکاران (۲۰۱۹)	تجارب ناموفق گذشته	
کیم و همکاران (۲۰۱۹)	تضاد طبقاتی	
چن و همکاران (۲۰۱۸)	احساس عدم اجرای عدالت	
مین و همکاران (۲۰۱۸)	نبود عزم ملی	
رحیمی و همکاران (۱۴۰۰)	عدم توجه به شایسته‌سالاری	تزریق سرمایه بخش خصوصی
چو و همکاران (۲۰۱۹)	مقاومت در برابر تغییر	
مارنا و همکاران (۲۰۱۸)	هرج و مرج	
خیراندیش و همکاران (۲۰۲۲)	عدم برخورداری شرکت‌ها از ساختار مالی مناسب	
بنت و دیگران (۲۰۰۴)		
کارلین و همکارانش (۲۰۲۱)		
یعقوبی و همکاران (۱۴۰۰)		
عربی و همکاران (۱۴۰۰)		
مسماع خسروشاهی و همکاران (۱۴۰۰)		
اعظمی (۱۳۹۹)		
شیرازی و همکاران (۱۳۹۸)	نیاز به اصلاح صورت‌های مالی	بدون واگذاری و انتقال مالکیت
التجایی و عباس زاده (۱۳۹۷)		
ملکی و همکاران (۱۳۹۷)		
رحیمی باغملک و همکاران (۱۳۹۶)		
بارتل و هریسون (۲۰۲۲)		

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

لاپورتا و لوپز دو سیلان (۲۰۲۱)	بهای تمام شده غیر رقابتی	قرارداد مدیریتی
بارتل و هریسون (۲۰۲۲)	عدم حاکمیت منطق (هزینه- فایده)	استقلال مدیریت از حاکمیت
لاپورتا و لوپز دو سیلان (۲۰۲۱)	مشکل قیمت‌گذاری سهام واحدها	استقلال مالی از حاکمیت
کنزالیو و همکاران (۲۰۲۱)	تجدید ارزیابی پیچیده	واقعی‌شدن تعرفه‌ها
نیتو و همکاران (۲۰۲۱)	تجربه کشور آلمان و برخی کشورهای اروپای شرقی و ایران	خدماتی (انتقال برخی از فعالیت‌های مؤسسه به بخش خصوصی)
چاه و همکاران (۲۰۲۱)	تجربه اکثر کشورهای جهان	قرارداد اجاره

نتایج جدول فوق در نمودار زیر به‌عنوان الگوی نهایی پژوهش نشان داده شده است.

شکل ۲. الگوی نهایی پژوهش

است. تجارب عمده کشورهای جهان نشان‌دهنده افزایش بهره‌وری پس از خصوصی‌سازی و واگذاری شرکت‌ها به بخش خصوصی می‌باشد. این پژوهش به منظور ارائه مدلی برای خصوصی‌سازی و واگذاری شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی براساس سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی کشور ایران انجام شده است. در این پژوهش با استفاده از مصاحبه و ادبیات در زمینه موضوع، داده‌هایی به دست آمده و از طریق تحلیل تم و کدگذاری باز و محوری مفاهیم و مؤلفه‌های الگوی مورد نظر احصاء شدند و در نهایت در چارچوب یک مدل به‌عنوان الگوی خصوصی‌سازی و واگذاری شرکت ملی پخش

۶ نتیجه‌گیری

مقوله خصوصی‌سازی به قدری از اهمیت بالا برخوردار است که اصل ۴۴ قانون اساسی به آن اختصاص یافته است و این در حالی است که عدم اجرای کامل و صحیح این اصل کشور و اقتصاد ما را از مواهب آن به‌خوبی بهره‌مند ساخته است. بهره‌وری مهمترین هدف خصوصی‌سازی در میان کشورهای جهان است و بهره‌وری نیروی انسانی مهمترین بخش از بهره‌وری جزئی است که محور تصمیمات دولت‌ها در تصمیم‌گیری

تمام دنیا گزارشگری مالی و حسابداری به عنوان ابزاری ارزشمند در روشنگری فضای تجاری مورد توجه است و تأکید و توجه به استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی در تمام دنیا مؤید این امر است. در حالی که به نظر کارشناسان در ایران برای اتخاذ تصمیم‌ها استفاده از اطلاعات حسابداری هنوز به صورت یک فرهنگ در نیامده و اهمیت حسابداری و گزارش‌های مالی در توسعه اقتصادی مورد درک کافی واقع نشده که در نتیجه آن گونه که باید و شاید از ابعاد کاربردی حسابداری استفاده نمی‌شود؛ بلکه مسئولین، حسابداری را بیشتر ابزاری برای وقایع‌نگاری می‌شناسند تا وسیله‌ای برای روشن و شفاف ساختن مسیر و یافتن راهکارهای مناسب که دلیل اصلی آن نیز در واقع مشکلات دانش و آگاهی مدیران و مجریان امر خصوصی‌سازی است.

۳. مجریان خصوصی‌سازی بایستی از مسائلی مالی و حسابداری آگاهی مطلوب داشته باشند یا حداقل در تیم اجرایی خود از وجود کارشناسان توانمند حسابداری بهره ببرند. در این خصوص نباید از مسأله شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران عامل و مدیران مالی با دانش به‌روز غافل ماند. یافته‌های پژوهشگران حسابداری در عرصه‌های گوناگون اجرایی و دانشگاهی می‌تواند به کار گرفته شود و تقویت و تثبیت مفاهیمی چون حاکمیت شرکتی که مقالات و پایان‌نامه‌های بی‌شماری در مورد آن انجام شده و متأسفانه به جای بهره‌برداری کارندی بیشتر بایگانی می‌شوند و در ویتزین‌ها نگهداری می‌شوند. اگر از ابزارهایی چون حسابرسی مستقل، حسابرسی داخلی و کمیته‌های حسابرسی به‌درستی استفاده شود و این‌ها در شرکت‌های دولتی واگذار شوند کاملاً از حالت تشریفاتی خارج شوند، آن گاه خواهیم دید که کیفیت اطلاعات و گزارش‌های حسابداری که به نظر کارشناسان تا حد زیادی پایین است تا چه میزان افزایش می‌یابد.

۴. کاهش هزینه نمایندگی در شرکت‌ها افزایش شفافیت در گزارشگری مالی دسترسی به اطلاعات کامل و باکیفیت ایجاد تقارن اطلاعاتی ارتقای نظام کنترل داخلی ارتقای نظام راهبری شرکتی، شناسایی ریسک‌ها برطرف شدن نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان، تضعیف اقتصاد زیرزمینی کاهش فساد اقتصادی و رانت خواری مدیریت کارآمد، افزایش اثربخشی و کارایی اقتصادی و مالی افزایش اعتماد عمومی محافظت از بیت‌المال و تقویت بازارهای مالی و سرمایه‌ای است که حصول این نتایج برای رونق اقتصادی و بهبود فضای کسب‌وکار حیاتی است.

فرآورده‌های نفتی ایران ارائه شده است. عناصر این الگو که در طی فرآیند پژوهش مشخص شده‌اند عبارت‌اند از: تحقق بهره‌وری مالی و منابع انسانی، ویژگی‌های مدل خصوصی-سازای نفت، الزامات خصوصی‌سازی نفت، عوامل سیاسی، عوامل اقتصادی، ساختار سازمانی شرکت، عامل مربوط به عملکرد دولت، عوامل انگیزشی، عوامل مربوط به قوانین و مقررات، عوامل فرهنگی اجتماعی و روان‌شناختی، عامل مربوط به مسائل مالی و حسابداری و روش‌ها و پیامدهای خصوصی‌سازی. بر اساس این عوامل زمینه برای واگذاری این شرکت به بخش خصوصی فراهم می‌آید و مدیران شرکت مربوطه می‌بایستی با در نظر گرفتن این الگو نسبت به مهیاساختن آن برای واگذاری اقدام کنند و سیاست‌گذاران کشور بایستی با این استدلال و با راهکارهایی که ارائه شده است، نسبت به واگذاری آن اقدام کنند.

آن چه مشخص است خصوصی‌سازی به‌عنوان یک خط مشی مورد قبول کلیت نظام سیاسی و اقتصادی کشور قرار دارد و عناصر مختلف اجرایی و دست‌اندرکار سعی داشته‌اند تا در دوره‌های مختلف با ارائه قوانین مناسب در بودجه و نیز سایر ارکان مرتبط بتوانند روند اجرایی شدن آن را تسهیل نمایند و به نظر می‌رسد در شرایط پساحریم و بازشدن درهای اقتصادی به سرمایه‌گذاری خارجی و بستر آماده جذب بازار داخلی، خصوصی‌سازی به‌عنوان یک راه حل برای اجرای اقتصاد بازار آزاد و کوچک شدن دولت در برنامه هفتم توسعه باشد. اما نبود یک نظم مشخص در انوار مختلف دولت و وجود قوانین سردرگم سبب تورم قوانین و بوروکراسی بیش از حد گردیده است. می‌توان گفت نگاه مسئولان در این زمینه نگاه دستوری بوده است؛ به عبارت دیگر این تصور وجود داشته که از آنجاکه خط مشی از بالا به پایین حرکت می‌کند، قوانین و دستورالعمل‌ها می‌توانند آن را اجراپذیر سازند. اما همواره مواععی پایین‌تر و در آنجا که اجرا می‌شوند وجود دارد که قانون نمی‌تواند در آن دخیل باشد. در واقع بدنه اجرایی و نیز سطوح زیرین و انتهای سازمان‌ها بنگاه‌ها و تعاونی‌ها و ... اجرای آن را در جهت منافع خود نمی‌بینند. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش به سیاست‌گذاران و مدیران مربوطه پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

۱. به مدیران کنونی شرکت پیشنهاد می‌گردد که نسبت به تجدید ساختار و مهندسی مجدد فرآیندهای شرکت اقدام کنند؛ زیرا به نظر می‌رسد اصلاح ساختار اقتصادی کشور که به شدت تحت تأثیر وضعیت جهانی نفت نوسانات نرخ ارز است عدم حمایت از تولید و اشتغال-زایی و غلبه بخش‌های شبه‌خصوصی یا به اصطلاح خصوصیتی بر سایر بخش‌ها اولین گام در اجرای خصوصی‌سازی است. هرچه حضور دولت در عرصه تجارت و اعمال تصدی‌گری کم‌رنگ‌تر شود.
۲. در اجرای روش‌های واگذاری این شرکت بررسی و تجزیه و تحلیل هزینه - منفعت را در دستور کار قرار دهند. باید توجه داشت که در

۵. همچنین انتظار می‌رود قوهٔ مفتنه در مورد قوانین مربوط به خصوصی‌سازی و نقاط ضعف موجود در آن بازنگری کند، دولت در نظارت بر اجرای صحیح قوانین و قوهٔ قضاییه در برخورد قاطع با ناقضین قوانین جدیدت بیشتری به خرج دهند.

آن چه قطعی به نظر می‌رسد این است که اجرای خصوصی‌سازی در کشورهای در حال توسعه نمی‌تواند همانند کشورهای توسعه‌یافته صورت پذیرد و در نتیجه انتظار می‌رود عوامل اجرایی و قانون‌گذار وزن بیشتری را به دو بخش فرهنگ و اجتماع بدهند. با توجه به کاهش قیمت نفت و چشم‌انداز عدم توسعهٔ بازار نفت در آینده راه افزایش نرخ رشد اقتصادی افزایش تولید ناخالص داخلی با اتکای بیشتر به بخش‌هایی که بهره‌وری بالاتری دارند که این امر را باید در جست‌وجو کرد. جایی که نوآوری و بهره‌وری ملاک ورود و حضور در بازار باشد به رانت و فساد اقتصادی که این امر مستلزم همسویی تمام نیروها و نهادهای مؤثر و ایجاد عزم و ارادهٔ ملی است نباید از نقش اساسی مردم در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی که نقش بسزایی در مورد خصوصی‌سازی دارد غافل شد انتظار می‌رود نهادهای فرهنگی اطلاع‌رسانی بیشتری به عموم مردم انجام دهند و ایشان را از نقش اساسیشان در این حوزهٔ خطیر مطلع سازند.

- به بهره‌وری نیروی انسانی بیش از پیش توجه شود و در واگذاری‌ها به پیامدهای این مقوله برای کارکنان شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی کشور توجه شود. شخصی‌سازی الگوی شایستگی منابع انسانی در دستور کار قرار گیرد، پروژه‌های بیم محور در سازمان‌های زیر مجموعه برون‌سپاری شود، امکان پرداخت‌های بیشتر مالی به کارکنان و امکان ارتقای جایگاه شغلی کارکنان در بخش‌های ضروری به وجود آید،

پرداخت‌های عادلانه و فراهم آوردن امکان رشد و توسعهٔ کارکنان امکان تفویض اختیار بیشتر به کارکنان حوزهٔ ستادی شرکت و کاهش و یا حذف نیروهای ناکارآمد مورد نظر قرار گیرد. این پژوهش دارای محدودیت‌هایی نیز بوده است از جمله اینکه به لحاظ ماهیت طراحی الگو، صرفاً از روش کیفی و ابزار مصاحبه استفاده شده است و به دلیل محدودیت قلمرو زمانی و مکانی، روش‌های کمی به کار گرفته نشده‌اند. از طرف دیگر ابزار گردآوری داده‌ها محدود به استفاده از پیشینه در مورد خصوصی‌سازی و مصاحبه با خبرگان در شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی و برخی اساتید دانشگاهی خبره در مورد موضوع بوده است، بنابراین امکان تعمیم آن به سایر سازمان‌ها وجود ندارد. با توجه به این محدودیت‌ها به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های دیگری را با روش کیفی - کمی در مورد موضوع و در حوزهٔ وزارت نفت انجام دهند. همچنین استفاده از روش فراترکیب در طراحی الگوی خصوصی‌سازی و واگذاری می‌تواند روشی مناسب برای رسیدن به هدف‌های تعیین شده در سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ایران باشد.

تشکر و قدردانی

از تمامی متخصصین حوزهٔ شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی که در این پژوهش همکاری نمودند کمال تشکر و قدردانی را داریم.

سهم نویسندگان

دانشجو، اساتید راهنما و مشاور در تدوین این مقاله مشارکت داشته‌اند.

تضاد منافع

هیچ گونه تضاد منافی در این پژوهش وجود ندارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- Abedi Jaafari, H, Taslimi, M.S, Faghihi, A, Sheikhzadeh, M.(2011), Thematic Analysis and Thematic Network: A Simple and Efficient Method for Explaining the Patterns in Qualitative Data, *Journal of strategic management thought, Vol.(10), 2.5, pp.154-198.* persiasn).
- Arabi, C., Sharifzadeh, M., Gorji, M. (2021). Identifying and evaluating knowledge commercialization indicators with an international approach in knowledge-based companies in Tehran. *Business Management, 49(13), 432-448.*
- Amirrahimi, H., Hossini, S.S., sayyed Noorani, S.M.R., MMohammadi, T, Safarzadeh, E. (2020), Investigating the Privatization of Iran's Oil Refinery Industries with DID (Fuzzy) Approach, *Iranian Energy Economics, 37(10), 11-35.* (In Persian),
- Alipour, M. (2013), has privatization of state-owned Enterprises in Iran led to Improved Performance?, *International Journal of commerce Management 4, No 23 .Vol(4) ,pp281-305.* (In Persian)
- Al-Omran, R. (2011), "Privatization of the general policies of Article 44 of the Constitution" *Economic journal - a monthly review of economic policy issues.* (In Presian).
- Al-Otaibi, M. (2006), Economic Study of Relationship Between Privatization And Economic Growth from a Sample of Developing Countries, Ph.D dissertation, Colorado State University from Collins, Colorado.
- Al-Tjaei, E., Abbaszadeh, B. (2017), The effect of privatization on labor productivity and profitability of divested companies in Iran. *Journal of Modern Economy and Trade, 13 (No. 1 (Sequential No.: 38)), 1-20.* (In Presian).
- Alviri, M. (2007), Predicting the Downsizing of the State from Law to Practice, Rastak website, May 1, 2007. (In Persian).
- Anders, L., Foster, V. and Guasch, J. L. (2019), 'the Impact of Privatization on the Performance of the Infrastructure Sector: The Case of Electricity Distribution in Latin American Countries'. World Bank Policy Research Working Paper, Vol. 1.
- Armstrong, A., & Foley, P. (2003). Foundations for a learning organization: organization learning mechanisms. *The learning organization, 10(2), 74-82.*
- Azar, A. Et al. (2016), "Designing a comprehensive model of privatization and divestment of state-owned enterprises in Iran with a policy-making approach: Petrochemical industry", *Management Researches in Iran. Period 15. Number 4.* (In Presian)
- Azami. M. (2020). Analysis of the dimensions and components of commercialization of knowledge-based companies' products in the context of technology markets. *Strategic Management Studies Quarterly, 11(42), 141-154.*
- Bartel, A. P., and Harrison, A. E. (2022), 'Ownership Versus Environment: Disentangling the Sources of Public-Sector Inefficiency'. *Review of Economics and Statistics, Vol. 75.*
- Basim, M. (2021), A survey of privatization on total productivity, the fifth international conference on industrial engineering, productivity and quality, Tehran. (In Presian)

- Belitski, M., Aginskaja, A., Marozau, R. (2018), Commercializing university research in transition economies: Technology transfer offices or direct industrial funding? *Journal of Research Policy Volume 48, Issue 3, April 2019, Pages 601-615.*
- Bennet, J.S., & Estrin, J.M., Urga, G. (2004). Privatization Methods and Economic Growth in Transition Economies. Economic and Finance Department, Brunei University, Uxbridge, Middlesex, UB8 3PH, UK.
- Boardman, A. E., Laurin, C., Moore, M. A. and Vining, A. R. (2013), 'Efficiency, Profitability and Welfare Gains from the Canadian National Railway Privatization', *Research in Transportation Business and Management, Vol. 6.*
- Carlin, W., Fries, S., Schaffer, M., and Seabright, P. (2021), 'Competition and Enterprise Performance in Transition Economies: Evidence from a Cross-Country Survey', *Economic Literature, Working Paper No. 376.*
- Cato, S., Matsumura, T., (2012), "Long-run effects of foreign penetration on privatization policies" *J Inst Theor Econ, 168 (3), pp. 444-454.*
- Cheah, S. L.-Y., & HO, Y.-P. (2021), Commercialization performance of outbound open innovation projects in public research organizations: The roles of innovation potential and organizational capabilities. *Journal of Industrial Marketing Management, 94, 229-241.*
- Chen, J., Ximing, Y., Liang., M. (2018), Holistic Innovation: An Emerging Innovation Paradigm. *International Journal of Innovation Studies. Vol.2, 1-13.*
- Cho, I., Young H, K., and Jaehyeon, J. (2019), Sustainable Idea Development Mechanism in University Technology Commercialization (UTC): Perspectives from Dynamic Capabilities Framework. *Journal of Sustainability. Vol.11, 1-16.*
- Consulting services of the private sector of the World Bank. (2004). Privatization in competitive sectors, a report on the current situation of the Privatization Organization. (In Persian).
- Gharakhani, M. (2008), "A Study of Development Plans after the Revolution", Kurdistan Province Economic and Financial Affairs Organization, October 2008. (In Persian).
- Gholami, M. (2023), Consequences of privatization in petrochemical industry, *journal of economical security, No (8), 115, pp25-34.* (In Persian).
- Hassanzadeh Shoeili, M. (2023), The effect of public management on privatization process in oil and gas of Iran, *The first international conference on law, management, educational sciences, psychology and educational planning management. (in Persian).*
- Heydari Kurd, Z. (2016), "A model for the promotion and development of Iran's privatization", PhD Thesis in Business Management, Islamic Azad University, Science and Research Unit and International Higher Education Center. (In Persian) .
- <https://www.ipo.ir/>, 2001.
- Jaafarpour, M. (2020), Privatization pathology in Iran, *Journal of business reviews, vol (104), pp 1-21* (in Persian).
- Jaruwan D., Nigel H., Keith W. (2006), Using grounded theory to model visitor experiences at heritage sites, *Qualitative Market Research: An International Journal; Volume: 9.*

- Jo, D. H., & Park, J. W. (2017), The Determinants of Technology Commercialization Performance of Technology-based SMEs. *Journal of KSII Transactions on Internet & Information Systems, 11 (8)*,
- Josiah, J., Burton, B., Gallhofer, S., & Haslam., J. (2010) "Accounting for privatisation in Africa" Reflections from a critical interdisciplinary perspective", *journal of Critical Perspectives on Accounting, Volume 21, Issue 5, Pp. 374-389.*
- Karimi Patanlar, S. (2004), "Privatization, government size and employment in the Islamic Republic of Iran", *Journal of Humanities and Social Sciences, 4th year, number 13.* (In Persian).
- Kenaway, E.M. (2006), The Privatization's Mechanisms and Methods in Egypt: Practical cases, *Journal of Applied Sciences Research 5(4):420-442.*, Kafri Elshikh University.
- Kenzhaliyev, O.B., Ilmaliyev, Zh B., Tsekhovoy, A.F. (2021), Conditions to facilitate commercialization of R & D in case of Kazakhstan. *Journal of Technology in Society Volume 67.101792*
- Khairandish, M., Hassanpour, A., Vakili, Y., Akbari, H. (2022), Explaining and comparing the pattern of supply, development and maintenance of human resources in successful privatized production companies. *Journal of Improvement and transformation management studies. 3(11): 88-69.* (In Persian)
- Kim M., Hyesu P., Yeong-wha S., and Sunyoung P. (2019), Bridging the Gap in the Technology Commercialization Process: Using a Three-Stage Technology-Product-Market Model. *Journal of Sustainability. Vol.11 (22)*,
- Komijani, A.(2003), Evaluating the Performance of Privatization Policy in Iran, *Payegan Publications, First Edition, Tehran.*(In Persian).
- La Porta, R., and López-de-Silanes, F. (2021), 'Benefits of Privatization-Evidence from Mexico', *Quarterly Journal of Economics, Vol. 114.*
- Maleki, M., and Subhan Allahi, M.A., Abdulahi, B., and Noh E., Abdur R. (2017). Designing a model of human resources productivity in the privatization organization, Sixth National Conference of Modern Studies and Researches in Humanities, Management and Entrepreneurship of Iran, Tehran.
- Mc Kenzie, D., Mookherjee, D., Castañeda G., and Saavedra, D. (2003) "The Distributive Impact of Privatization in Latin America: Evidence from Four Countries" *journal of Economía Vol. 3, No. 2 pp. 161-233*
- Jae-Woong, M., Kim, Vonortas, Y., Nicholas S. (2020), Public Technology Transfer, Commercialization and Business Growth. *European Economic Review, (), 103407.*
- Kikeri, S. and Nellis, J.(2002), Privatization in competitive sector: the record of date" *Policy Research Working Paper Series 2860, The World Bank.*
- Laffont, J-J, Tirole, J.(1990),The Politics of Government Decision Making: Regulatory Institutions, *The Journal of Law, Economics, and Organization, Volume 6, Issue 1, pp 1-31.*
- Magginson, L.W, and Netter, J.M. (2001)"from State to Market: a Survey of Empirical Studies on Privatization, *Jurnal of Economics Litirature, Vol.39, No.2, pp.321-389.*

- Megginson, W. L. (2017). Privatization, state capitalism, and state ownership of business in the 21st century. *Foundations and Trends® in Finance*, 11(1-2), 1-153.
- Min, K.-D., Huh, M.-Y., Han, J.-H. (2018), A Success factor for Technology Commercialization for Start-ups by the Weighted-BMO Model. *Journal of Industrial Distribution & Business Vol*, 9 (11), 39-54.
- Mirzafaghani, T.(2023), Privatization process and the effect of private sector in oil industrial in Iran, 17” *international conference on legal and judiciar studies*.(in Persian).
- Modeling the contingent implementation of the general policies of Article 44 of the Constitution (first part), Dr. Saeed Sayyad's website (<http://www.drsayyad.com/>), March 1, 2019 (In Presian).
- Moore,T,A.(2006),” Making Privatization Work for State Government, Wiscansin Interest,Fall,2002.
- Mosama Khosrowshahi, E. & Soltanzadeh, J. (2021). A historical analysis of the challenges of development and commercialization in a knowledge-based company in the field of medical devices. *Management Improvement*, 15(3), 201-220.
- Mizutani, F., & Nakamura, K. (1996). effects of japan national railways' privatization on labor productivity, papers in regiol, 'al science: tile joi",1i1 of the rsai 75, 2: 177-
- Mosleh Shirazi, A. N., Quaid Sharaf, M. (2016), "Expecting to improve the performance of state-owned industries handed over to the private sector: truth or myth?" *Iranian Management Sciences Quarterly*, 6 (21) (In Presian)
- Nejat, S. A., Mirzadeh, A., Shahbazi, M., Javaheri Kamel, M. (2005), "Investigation of the effect of privatization on the performance of state-owned companies admitted to the Tehran Stock Exchange". *Commercial Research Quarterly*, No. 55 (In Presian)
- Nieto Cubero, J., Gbadegeshin, S. A., & Consolación, C. (2021), Commercialization of disruptive innovations: Literature review and proposal for a process framework. *International Journal of Innovation Studies*, 5 (3), 127-144
- Ochieng, M. D., and Ahmed, A. H. (2014), ‘The Effects of Privatization on the Financial Performance of Kenya Airways’, *International Journal of Business and Commerce*, Vol. 3.
- Oknaryana, O., & Marna, J. E. (2018, July). The Difference of Learning Outcome in Economic Lesson (Using of Cooperative Learning Strategy “the Learning Cell Type” and Expository Strategy in Learning Process in Tenth Grade Student of SMKN 1 Payakumbuh). In *First Padang International Conference On Economics Education, Economics, Business and Management, Accounting and Entrepreneurship (PICEEBA 2018)* (pp. 68-75). Atlantis Press.
- Pivovarsky, A., (2001) “How Does Privatization Work? Ownership Concentration and Enterprise Performance in Ukraine” IMF Working, Paper 01/42.
- Poorahmadi, M, Mokhtarian, P. M, Hassangholipoor Yasoori, T.(2018), Patology of implementation of privatization policies in Iran, *Journaal of public administration*, Vol. 3(10), pp 333-356.(in Persian).

- Rabiei, A. Nazarian, Z. (2011), "Obstacles to privatization and introduction of the conceptual model of development in selected organizations of Iran", *journal of Modern Economy and Trade*. No. 31 and 32. (In Presian)
- Rahimi Baghmalek, J., Sohrabi, M., and Sohrabi, S. (2016), investigation of the role of privatization on the productivity of human resources in Fars province telecommunications company, the first international conference on new research achievements in management, accounting, economics and industrial engineering with an emphasis on economics Resistance, Sari. (In Presian)
- Rezaei, M, Rahimi, M. (2021), Socila responsibility and green accounting in oil, gas and petrochemical, 4th international conference on oil, gas and petrochemical.
- Shafiei, A. (2018), Examining the challenges of privatization in Iran's economy and a case study on the oil industry, The 6th National Conference on Management and Human Sciences in Iran, Tehran. (In Presian)
- Shinno, H., Yoshioka, H., Marpaung, S. and Hachiga, S. (2017), Quantitative SWOT analysis on global competitiveness of machine tool industry". *Journal of Engineering Design*, 17 (3), pp: 251-258.
- Tsipa, M. (2023), A holistic approach of the labour productivity slowdown in the regions of the European Union, Papers in Regional Science published by John Wiley & Sons Ltd on behalf of Regional Science Association International, (102), 501-526.
- Welch, D. and Fremond, O. (1998), "The case-by-case approach to privatization: techniques and examples" World Bank technical paper ; No. WTP 403.
- Welch, D. And. Farmond, A. (2016), "Privatization Step by Step: Methods and Examples" Privatization Organization of the Vice-Chancellor of Studies and Evaluation. (In Presian)
- Yaghoubi, M, Sayedi, V., and Sadeghi Shahdani, M. (2021), Basic strategy for privatization in Iran, *journal of economic strategy*, Vol.2, No, 10. pp-215-240. (In Persian)
- Yarahmadi, M., Sadeghi shahedani, M. (2023), Investigating the privatization of Oil and gas industry in iran from view of institutional framework, *journal of applied economic*, vol (10), no:1, pp, 245-288. (In Persian).
- Who, M. R., and Shahriari, N. (2016) "Privatization is a solution to reduce the costs of road persian), maintenance and repair" *Road Journal*. Number 91. Year 2016. (In Presian)
- Zhou, R., Tang, P. (2020), The role of university Knowledge Transfer Offices: Not just commercialize research outputs. *Technovation*, 102100.